

Djeca kao žrtve kaznanih djela

Sertić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:481062>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za kazneno pravo

Nikolina Sertić

DJECA KAO ŽRTVE KAZNENIH DJELA

Diplomski rad

Listopad, 2023. godine

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

Student:

Nikolina Sertić

Naslov diplomskog rada:

DJECA KAO ŽRTVE KAZNENIH DJELA

Kolegij:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, listopad 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Nikolina Sertić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenog odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod nazivom „*Djeca kao žrtve kaznenih djela*“. Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature. Prilikom izrade rada nisam se koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime:

Nikolina Sertić, v.r.

Datum:

8. rujna 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. VIKTIMOLOGIJA KROZ KAZNENENA DJELA NA ŠTETU DJETETA	2
3. KVALIFICIRANI OBLICI KAZNENIH DJELA NA ŠTETU DJETETA	4
3.1 Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva	5
3.2 Kaznena djela protiv života i tijela	6
3.3 Kaznena djela protiv osobne slobode	8
3.4 Kaznena djela protiv privatnosti	9
3.5 Kaznena djela protiv spolne slobode	9
3.6 Kaznena djela protiv zdravlja ljudi	10
4. KAZNENA DJELA SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA I ISKORIŠTAVANJA DJETETA	11
4.1 Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina	12
4.2 Spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina	15
4.3 Zadovoljenje pohote pred djetetom mladim od petnaest godina	17
4.4 Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba	18
4.5 Podvođenje djeteta	20
4.6 Iskorištavanje djece za pornografiju i pornografske predstave	22
4.7 Upoznavanje djece s pornografijom	24
4.8 Teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	26
5. KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJ I DJECE	28
5.1 Kaznena djela protiv djece	29
5.2 Kaznena djela protiv obitelji	33
6. KAZNENOPRAVNA ZAŠTITA DJETETA	35
7. STATISTIKA POČINJENJA KAZNENIH DJELA NA ŠTETU DJECE	38
7.1 Kvalificirani oblici kaznenih djela	39
7.2 Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	41
7.3 Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece	42
8. ZAKLJUČAK	44
LITERATURA	46

1. UVOD

Dijete je danas prepoznato kao pravni subjekt kojem je potrebno pružiti zaštitu i omogućiti nesmetan rast i razvoj. Inkriminiranje kaznenih djela koja se, osim prema drugim osobama, mogu počinuti i prema djetetu, kao i ona koja se mogu počinuti isključivo na štetu djeteta, jedan je od načina osiguravanja što manjeg zadiranja u sigurnost djeteta. Upravo će, kroz ovaj diplomski rad, biti izložena viktimološka obilježja djeteta kao žrtve kaznenih djela, kaznena djela koja se mogu počinuti na štetu djeteta, postupovna prava djeteta u slučaju njihova počinjenja te broj u kojem su ista počinjena u razdoblju od 2018. godine do 2022. godine.

Zadatak je viktimologije objasniti uzroke viktimizacije određenih skupina ljudi te je upravo dijete jedan od predmeta proučavanja iste. Glavna osobina ličnosti djeteta koja ga čini žrtvom kaznenih djela jest dob koja sa sobom nosi neznanje, nerazvijenost, podložnost drugima te često nemogućnost obrane od napada na njih. Upravo je dob razlog njegova svrstavanja u posebno ranjivu skupinu osoba koju je potrebno dodatno zaštititi kao i nastanak raznih fizičkih i psihičkih posljedica koja mogu utjecati na pravilan i potpuni razvoj djeteta.

Unutar različitih glava Kaznenog zakona sadržana su sva kaznena djela koja se mogu počinuti na štetu djeteta te ih je moguće podijeliti na ona koja temeljna kaznena djela čine težima upravo iz razloga jer su počinjena na štetu djeteta, odnosno posebno ranjive skupine osoba te ona koja se mogu počinuti isključivo i samo prema djetetu. Tako prvu skupinu kaznenih djela čine kvalificirani oblici temeljnih kaznenih djela, drugu čine kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, a treću skupinu čine kaznena djela protiv braka, obitelji i djece. U navedenim poglavljima bit će izloženi elementi tih kaznenih djela, mogući počinitelji te zapriječene kaznenopravne sankcije kao i primjeri raznih sudskih presuda. Nakon počinjenja kaznenog djela i saznanja za isto, slijedi dovođenje djeteta u kontakt s kaznenim postupkom. Od policijskih službenika pa sve do suda, kao i osoba izvan sustava zahtjeva se povećana pažnja i stručnost kako bi se spriječila sekundarna viktimizacija, ali i nastanak dodatnih te pogoršanje već postojećih posljedica počinjenja kaznenog djela.

Statistički podaci počinjenih kaznenih djela u razdoblju od 2018. godine do 2022. godine prikazat će međusoban odnos izloženih kaznenih djela te odnos prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja.

2. VIKTIMOLOGIJA KROZ KAZNENENA DJELA NA ŠTETU DJETETA

Počinjene kaznenog djela povlači određene posljedice i s obzirom na počinitelja, ali ponajprije s obzirom na oštećenika, odnosno osobu koja je žrtva kaznenog djela. Upravo ta žrtva jest predmet proučavanja znanstvene discipline koja se naziva viktimologija. Riječ viktimologija dolazi od latinskih riječi *victima* i *logos* koje označavaju žrtvu i nauku te joj upravo i daju definiciju. Prema navedenom, viktimologija označava znanost o žrtvi, odnosno o osobi koja strada.¹ U kaznenom pravu, odnosno u Zakonu o kaznenom postupku, žrtva jest definirana kao „fizička osoba koja je pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda koji su izravna posljedica kaznenog djela.“² Osim žrtve, u zakonu se spominje i oštećenik, odnosno žrtva kaznenog djela i pravna osoba na čiju je štetu kazneno djelo počinjeno i koja sudjeluje u postupku u svojstvu oštećenika.³ Prema navedenim definicijama, riječ je o istim osobama, ali za razliku od žrtve, oštećenik je taj koji sudjeluje u postupku čime je žrtvama ostavljeno na izbor žele li ili ne aktivno sudjelovati u kaznenom postupku čime se naravno ne umanjuje njihov značaj žrtve.

Često postavljano pitanje kod počinitelja kaznenih djela jest imaju li oni kakvu specifičnost, odnosno osobinu zbog koje čine kaznena djela ili zbog koje postoji veća vjerojatnost da će ista počinuti. Isto pitanje može se postaviti i za žrtve kaznenih djela. Postoje li možda kakve biološke ili sociološke karakteristike zbog kojih osoba ima veću vjerojatnost postati žrtvom određenih kaznenih djela? Upravo je ovo pitanje i jedan od glavnih zadataka viktimologije, objasniti uzroke viktimizacije, odnosno sklonosti da se postane žrtvom, ali i analizirati mnogostrukost problema žrtve te razvijati sustav mjera za redukciju stradanja ljudi.⁴ Uzroci viktimizacije mogli bi se podijeliti u dvije skupine; s obzirom na karakteristike kaznenog djela te s obzirom na žrtvu i njezinu ličnost. Što se tiče karakteristika kaznenog djela, riječ bi bilo o onim okolnostima koje olakšavaju ili omogućavaju njegovo počinjenje.⁵ Kaznena djela počinjena na štetu djeteta bila bi dobar primjer ovoj skupini upravo zbog dječje ranjivosti i teže obrane od odraslih počinitelja. U drugu skupinu uzroka viktimizacije ubrajaju se osobine ličnosti, odnosno biološki, psihološki te socijalni faktori koji donose rizik postanka žrtvom. Istraživanja u viktimologiji pokazala su da upravo te osobine ličnosti kao i žrtvini stavovi prema

¹ Šeparović, Zvonimir, *Viktimologija: studije o žrtvama*, Informator, Zagreb, 1998, str. 5.

² Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, čl. 202. st. 11.

³ *Ibid.*, čl. 202. st. 12.

⁴ Šeparović, op. cit., str. 7.

⁵ *Ibid.*, str. 11.

opasnosti od zločina i uloga koju ona može u tome imati čine neke značajke i zakonitosti u nastanku i ponašanju žrtve.⁶ Ako je poznato iz kojih razloga su određene osobe izložene većoj vjerojatnosti da će postati žrtve, bilo zbog njihovih osobina ili zbog situacije u kojoj su se našli, omogućeno je identificirati posebno rizične skupine ljudi te prevenirati i umanjiti opasnost od njihova stradanja.

Prema navedenom, djecu su ta koja uz starije, nemoćne, devijantne, trudnice i ostale čine posebno ranjivu skupinu ljudi i čije ih osobine ličnosti čine mogućim žrtvama. Upravo su djeca ta koja pripadaju rizičnoj skupini jer ih njihov biološki faktor, dob čini posebno ranjivima, nemoćnima, nezrelima te „lakim metama“ počiniteljima kaznenih djela. Počinitelji su svjesni dječje ranjivosti i to prvenstveno neznanja kad su u pitanju djeca mlađe životne dobi. Odrasli imaju znanja i predodžbe što znači, bilo zakonom, bilo društveno zabranjeno ponašanje koje nosi štetne posljedice te su djeca, pogotovo ona koja se po prvi put susreću s kaznenim djelima, podložna stvaranju pogrešne percepcije. Razmatrajući brojne sudske presude, od kojih će neke biti izložene u poglavljima koja slijede, djeca nad kojima su počinjena kaznena djela nisu imala znanja da se radi o štetnim ponašanjima, specifično, o kaznenim djelima protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta. Počinitelj bi prilikom činjenja spolnih radnji uvjeravao dijete da je riječ o normalnom ponašanju ili vrsti „igre“, znajući da se dijete u toj dobi nije susrelo s takvim radnjama te da ne znaju za njihovu štetnost. Također, često bi im govorili da je takva vrsta igre njihova tajna koju ne smiju nikome reći. U slučajevima u kojima je dijete bilo svjesno protupravnosti djela, počinitelj bi upotrijebio silu i prijetnju što je kod njega izazivalo strah i nemoć te na kraju podložnost. Iz izloženih situacija djeca su, ili zbog pogrešne predodžbe i neznanja ili zbog straha, bile žrtve koje mjesecima pa čak i godinama ne bi otkrivali što ima se dogodilo, a počinitelji su koristili svoj položaj odrasle osobe koja je i fizički, ali i psihički nadmoćna kako bi ih spriječili u otkrivanju.

Kako bi djeca kao žrtve kaznenih djela bila zaštićena, potrebno ih je pravno definirati. Punoljetnost jest upravo granica koja razgraničuje pojam djeteta od odraslih te je tako prema Kaznenom zakonu dijete definirano kao osoba koja nije navršila osamnaest godina.⁷ Osim Kaznenog zakona, vrlo slična definicija nalazi se i u Zakonu o sudovima za mladež prema kojem je dijete definirano kao osoba koja u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršila osamnaest godina.⁸ Osim domaćeg zakonodavstva, svakako treba spomenuti i Konvenciju o

⁶ Ibid., str. 14.

⁷ Kazneni zakon, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, čl. 87. st. 7.

⁸ Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19, čl. 113. st. 2.

pravima djeteta s kojom je definicija djeteta i domaćeg zakonodavstva i usklađena. Konvencija je međunarodni ugovor Ujedinjenih naroda koja po svojoj pravnoj snazi obvezuje države članice i omogućava pravo nadziranja primjene u državama koje su ju prihvatile i ratificirale. U članku 1., dijete je definirano kao svaka osoba mlađa od osamnaest godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije.⁹ Riječ je o vrlo značajnom međunarodnom dokumentu kojim su države članice preuzele obvezu djetetu pružiti sva prava koja mu jamči Konvencija, bilo da je riječ o temeljnim pravima kao što je pravo na život, ili o razvojnim, zaštitnim pravima ili pravu sudjelovanja. Na međunarodnoj i regionalnoj razini vrijedi spomenuti i Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja¹⁰ te Direktivu Europskog parlamenta o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece¹¹ o čijem sadržaju će više biti riječ u poglavljima o kaznenim djelima na štetu djece.

Što se tiče kaznenopravne zaštite djece, ona označava ukupnosti svih zakonskih odredbi koje služe zaštiti djece kao žrtvama kaznenih djela. Riječ je o zaštiti od nedopuštenih i štetnih ponašanja drugih kojima se zadire u tjelesni, psihički i seksualni integritet djeteta, njegov nesmetan rast i razvoj.¹² U nacionalnom zakonodavstvu, kaznenopravna zaštita propisana je kroz kaznena djela protiv djece raspoređena su u različitim glavama. Zaštita od seksualnog nasilja sadržana je u dvije Glave; XVI. i XVII., a zaštita od tjelesnog i psihičkog nasilja u Glavi XVIII. Kaznena djela podijeljena su na ona koja se mogu počinuti isključivo na štetu djeteta i ona koja se mogu počinuti na bilo koju osobu, pa i na djecu dok je u nekima od tih ta okolnost kvalifikatorna.

3. KVALIFICIRANI OBLICI KAZNENIH DJELA NA ŠTETU DJETETA

Postojanje kaznenog djela uvjetovano je postojanjem pet obilježja koja su zajednička svima kaznenim djelima, a to su: radnja, zakonsko biće kaznenog djela, protupravnost, krivnja te kažnjivost. Zakonsko biće označava skup obilježja kaznenog djela, zabranjenog ponašanja prema kojima se kaznena djela međusobno razlikuju. Povezano, kaznena djela moguće je

⁹ Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, 15-65/90.

¹⁰ Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Narodne novine, Međunarodni ugovori, 11-94/11, (dalje u tekstu: Konvencija VE).

¹¹ Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća EU-a od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, Official Journal of the European Union, (dalje u tekstu: Direktiva).

¹² Čulo, Rešetar, Ivana, Pravna zaštita djece od nasilja, TIM press, Zagreb, 2023, str. 259.

klasificirati prema tipovima bića kaznenih djela te se tako razlikuju temeljna, kvalificirana te privilegirana kaznena djela. Ako se temeljnom kaznenom djelu dodaju okolnosti koja ga čine težim, riječ će biti o njegovom kvalificiranom obliku, odnosno privilegiranom ako je riječ o lakšim okolnostima. Upravo su djeca kao žrtve, odnosno osobe posebno ranjive zbog svoje dobi, jedan od razloga zbog kojih temeljno kazneno djelo ima i kvalificirani oblik. Valja naglasiti kako Kazneni zakon ne spominje izričito dijete u svim kvalificiranim oblicima kaznenog djela već u nekima navodi osobe posebno ranjive zbog njihove dobi u koje se ubrajaju i djeca. Kaznena djela čiji se kvalificirani oblik odnosi na djecu kao žrtve spominju se u kaznenim djelima protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, života i tijela, osobne slobode, privatnosti, spolne slobode te protiv zdravlja ljudi. Ta kaznena djela mogu se počinuti u odnosu na sve osobe, ali ista počinjena u odnosu na djecu, odnosno osobe posebno ranjive zbog svoje dobi, čine kvalificirani oblik kaznenog djela uz izuzetak jednog privilegiranog oblika, usmrćenja.

3.1 Kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva

Objekt kaznenih djela ove glave vrijednosti su zaštićene međunarodnim pravom, odnosno međunarodni zločini kojima se štiti čovječnost te ostala kojima se štiti ljudsko dostojanstvo. Dva kaznena djela ove glave dodatno štite djecu kroz svoje kvalificirane oblike. Riječ je o kaznenim djelima ropstva te trgovanja ljudima. Oba kaznena djela izričito spominju dijete te propisuju veću kaznu zatvora ako se počine na njegovu štetu. Temeljni oblik ropstva označava čin stavljanja druge osobe u ropski ili njenu sličan odnos ili držanje u takvom odnosu kao i kupovina, prodaja, predaja ili posredovanje u kupnji, prodaji ili predaji takve osobe te poticanje drugog da proda svoju slobodu ili slobodu osobe koju uzdržava ili se o njoj brine. Počinitelja se za ovo kazneno djelo može kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina, dok se prevoženje osoba koje se nalaze u ropskom ili sličnom odnosu kažnjava kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.¹³ Ipak, kaznom zatvora u trajanju od tri do petnaest godina kaznit će se onaj koji ovo kazneno djelo počini prema djetetu, čak i ako se radi samo o prijevozu koje se inače blaže kažnjava.¹⁴ Jednake kazne zatvora zapriječene su i za trgovanje ljudima. Temeljni oblik trgovanja ljudima kažnjava se kaznom zatvora od jedne do deset godina, a može se počinuti vrbovanjem, prevoženjem, skrivanjem, primanjem, razmjenjivanjem ili prenošenjem

¹³ Kazneni zakon, op. cit., čl. 105. st. 1. i 2.

¹⁴ Ibid., čl. 105. st. 3.

nadzora nad osobom uz korištenje sile, prijetnje, obmane, otmice ili zlouporabe ovlasti ili odnosa ovisnosti odnosno davanjem ili primanjem novčane naknade ili druge koristi radi dobivanja pristanka osobe koja ima nadzor nad drugom osobom, a sve radi postizanja cilja, iskorištavanja druge osobe.¹⁵ Ovo kazneno djelo počinjeno na štetu djeteta, kažnjava se kaznom zatvora od tri do petnaest godina, a čest slučaj počinjenja prema djeci su prilikom sklapanja prisilnog ili nedozvoljenog braka kod tzv. „dogovorenih brakova“.¹⁶ Ipak, sam „dogovoreni brak“ neće biti razlog za osudu za trgovanje ljudima ako nisu ispunjeni elementi iskorištavanja što je vidljivo i iz presude Vrhovnog suda „...nije sporno da je između roditelja oštećenice i optuženih V., uz materijalnu korist za roditelje, „dogovoren brak“ i u tu svrhu zajednički život oštećenice sa S. B. izvan obiteljskog okruženja u kući optuženih V., nedostaju radnje koje odgovaraju zakonskom opisu djela, da je oštećenica prešla u kuću optuženih V. radi iskorištavanja njezinog rada putem služenja i spolnog iskorištavanja.“¹⁷

3.2 Kaznena djela protiv života i tijela

Život i tijelo osobe čine najvažnije zaštićene vrijednosti bilo na nacionalnoj, regionalnoj ili međunarodnoj razini. Ova Glava zakona, osim izravne zaštite djeteta, propisuje i posebno ranjive osobe zbog njihove dobi kojima se neizravno štiti dijete. Upravo će tako i kaznena djela ove glave biti podijeljena. Prva skupina ovih kaznenih djela izravno spominje dijete kao moguću žrtvu. Tu se ubrajaju sudjelovanje u samoubojstvu te sakaćenje ženskih spolnih organa. Navođenje ili pomoć u samoubojstvu pa makar ono bude samo pokušano kažnjava se kaznom zatvora do tri godine, a tko to djelo počini u odnosu na dijete koje je navršilo četrnaest godina ili osobu čija je sposobnost shvaćanja svog postupanja bitno smanjena, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.¹⁸ Što se tiče djeteta mlađeg od četrnaest godina, neće biti riječ o kaznenom djelu sudjelovanja u samoubojstvu već o posrednom počiniteljstvu ubojstva.¹⁹ Sakaćenje ženskih spolnih organa kazneno je djelo koje se može počinuti isključivo prema ženskoj osobi i kažnjivo kaznom zatvora od jedne do osam godina ako se njime potpuno ili djelomično ukolni ili trajno promijenit vanjski spolni organ.²⁰ Ako dijete bude žrtva ovog kaznenog djela, bilo da počinitelj izvrši radnje ili potakne ili pomogne u izvršenju istih, bit će

¹⁵ Ibid., čl. 106. st. 1.

¹⁶ Ibid., čl. 106. st. 3.

¹⁷ Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Poslovni broj: I Kž 274/13-7, od 24. ožujka 2015.

¹⁸ Kazneni zakon, op. cit., čl. 114. st. 1. i 2.

¹⁹ Cvitanović, Leo, et. al., Kazneno pravo posebni dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018, str. 108.

²⁰ Kazneni zakon, op. cit., čl. 116. st. 1.

kažnjen kaznom zatvora od tri do deset godina.²¹ U zakonskom tekstu ne navodi se izričito žensko dijete, ali se može pretpostaviti s obzirom na temeljni oblik kaznenog djela. Prema statističkim podacima koji su navedeni u zasebnom poglavlju, vidljivo je da za ova dva kaznena djela u posljednjih pet godina nitko nije bio niti prijavljen, niti optužen, niti osuđen (tablica 1). Drugu skupinu kaznenih djela čine ona u kojima se dijete spominje neizravno kroz osobe posebno ranjive zbog svoje dobi. Ubojstvom druge osobe propisana je kazna zatvora od najmanje pet godina, dok je za teško ubojstvo osobe posebno ranjive zbog njezine dobi zapriječena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora.²² Valja uzeti u obzir kako je moguće prilikom počinjenja teškog ubojstva ostvariti više kvalifikatornih okolnosti te će u tom slučaju kazneno djelo biti označeno prema dominantnoj, dok će se ostale uzeti u obzir kao otegotne prilikom odmjeravanja kazne.²³ Primjer stjeca kvalifikatornih okolnosti vidljiv je iz presude Vrhovnog suda koji prvostupanjsku presudu ocijenio pravilnom jer je isti okrutnost uzeo kao kvalifikatornu okolnost, a dob žrtve kao otegotnu. „Prvostupanjski sud je optuženika proglasio krivim zbog učina kaznenog djela iz čl. 111. toč. 1. KZ/11. za što je dao dostatne i jasne razloge, dok je kod odmjeravanja kazne, vodeći računa o okolnostima iz čl. 47. KZ/11., otegotnim cijenio činjenicu mlade životne dobi žrtve pa nema govora o dvostrukom vrednovanju iste činjenice (kao kvalifikatornog elementa djela i otegotne okolnosti) kako se neutemeljeno smjera žalbom.“²⁴ Što se tiče tjelesnih ozljeda, sva tri oblika imaju isti kvalifikatorni oblik uz razliku trajanja kazne zatvora te sva tri oblika navode osobu posebno ranjivu zbog njezine dobi što opet upućuje na dijete jednako kao i kod teškog ubojstva. Prema članku 117., tko drugoga tjelesno ozlijedi ili mu naruši zdravlje, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine, a ako je djelo počinjeno prema osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.²⁵ Kod teške tjelesne ozljede, prema članku 118., tko drugoga teško tjelesno ozlijedi ili mu teško naruši zdravlje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, a tko djelo počini prema osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, kaznit će se kaznom zatvora od tri do osam godina.²⁶ Što se tiče osobito teške tjelesne ozljede, prema članku 119., ako je kaznenim djelom sakaćenja ženskog spolnog organa ili teške tjelesne ozljede doveden u opasnost život ozlijeđenog, ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oslabljen koji važan dio njegova tijela ili koji važan organ, ili je prouzročena trajna

²¹ Ibid., čl. 116. st. 3.

²² Ibid., čl. 110. i čl. 111. st. 2.

²³ Cvitanović, L., et. al., op. cit., str. 73.

²⁴ Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Poslovni broj: Kžzd 25/2019-11, od 17. listopada 2019.

²⁵ Kazneni zakon, op. cit., čl. 117.

²⁶ Ibid. čl. 118.

nesposobnost za rad ozlijeđenog, ili trajno i teško narušenje njegova zdravlja, trajna iznakaženost ili trajna nesposobnost za reprodukciju, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina. Ako je djelo počinjeno prema osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.²⁷

3.3 Kaznena djela protiv osobne slobode

Objekt zaštite ove glave zakona je osobna sloboda u užem smislu, konkretno tjelesna sloboda, sloboda određenja i osobna sigurnost.²⁸ Povreda osobne slobode djeteta zaštićena je kroz kvalificirane oblike protupravnog oduzimanja sloboda, otmice, prijetnje i nametljivog ponašanja. Usput rečeno, za ova kaznena djela je osuđeno skoro 70% počinitelja od ukupnog broja osuđenika svih kvalificiranih oblika kaznenih djela, uz naznaku kako ona u svojim kvalificiranim oblicima osim djece spominju i druge osobe (tablica 1). Protupravno oduzimanje slobode označava zatvaranje, držanje zatvorena ili na koji drugi način oduzimanje ili ograničavanje kretanja što je kažnjivo kaznom zatvora do tri godine, a ako je isto počinjeno s ciljem da se dugoga prisili da što učini, ne učini ili trpi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.²⁹ Počinjenje ovog kaznenog djela prema djetetu, neovisno s kojim ciljem je počinjeno kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.³⁰ Zakonski tekst kaznenog djela otmice vrlo je sličan kaznenom djelu protupravnog oduzimanja slobode u stavku 2. Razgraničenje ova dva kaznena djela je u tome što se otmicom drugome oduzima sloboda s ciljem da se trećeg prisili da nešto učini, ne učini ili trpi za što je zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, odnosno od jedne do deset godina ako je djelo počinjeno prema djetetu.³¹ Prema statističkim podacima (tablica 1), za kazneno djelo prijetnje osuđen je najveći broj osoba s obzirom na sve kvalificirane oblike kaznenih djela. Ipak valja uzeti u obzir kako se, osim djece, pod kvalifikatornim okolnostima uzima i počinjenje djela prema službenoj osobi, novinaru i odvjetniku prilikom obavljanja njihove djelatnosti, iz mržnje, prema bliskoj osobi, većem broju ljudi i ostalima, uz propisanu kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina.³² Inače je za prijetnju kakvim zlom s i ciljem zastrašivanja i uznemirivanja druge osobe zapriječena kazna zatvora do jedne godine.³³ Nametljivim ponašanjem označeno je ustrajno i

²⁷ Ibid., čl. 119.

²⁸ Cvitanović, L., et. al., op. cit., str. 140.

²⁹ Kazneni zakon, op. cit., čl. 136. st. 1. i 2.

³⁰ Ibid., čl. 136. st. 3.

³¹ Ibid., čl. 137. st. 1. i 2.

³² Ibid., čl. 139. st. 3.

³³ Ibid., čl. 139. st. 1.

kroz dulje vrijeme praćenje ili uhođenje druge osobe ili uspostava neželjenog kontakta te time kod nje izazove tjeskobu ili strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba što se kažnjava kaznom zatvora do jedne godine, odnosno do tri godine ako je ono počinjeno prema djetetu.³⁴

3.4 Kaznena djela protiv privatnosti

Pravo na privatnost koje je zaštićeno ovom glavom uključuje poštivanje nepovredivosti doma i poslovnog prostora, tajnost pisama, drugim pošiljaka i profesionalne tajne, zabranu zvučnog i slikovnog snimanja, kao i zabranu nedozvoljene uporabe osobnih podataka. Upravo je kazneno djelo nedozvoljene uporabe osobnih podataka kroz prikupljanje, obrađivanje ili korištenje kažnjivo kaznom zatvora do tri godine ako je isto počinjeno prema djetetu.³⁵ Vrlo čest slučaj nedozvoljene uporabe osobnih podataka jest korištenje tuđih podataka s ciljem pribavljanja kakve imovinske koristi što je vidljivo i iz presude Općinskog suda u Osijeku prema kojoj je počinitelj S. S. koristeći se osobnim podacima djeteta G. A. sklopio pretplatnički ugovor te ugovorio podmirivanje mjesečnih troškova s bankovnog računa djeteta P. W.³⁶

3.5 Kaznena djela protiv spolne slobode

U kaznena djela protiv spolne slobode ubrajaju se teška kaznena djela protiv spolne slobode te bludne radnje. Prema članku 154., kaznom zatvora od tri do deset godina kaznit će se tko kazneno djelo silovanja izvrši prema žrtvi posebno ranjivoj zbog njene dobi, dok će se prema članku 155. za počinjene bludne radnje počinitelj kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.³⁷ Važno je naglasiti da djeca mogu dobrovoljno stupati u spolne odnose tek s navršениh petnaest godina te će počinitelj u svakom slučaju za spolne radnje s djetetom mlađim od petnaest godina odgovarati za kazneno djelo spolne zlorabe djeteta mlađeg od petnaest godine. U slučaju spolnih radnji s djetetom starijim od petnaest godina, do primjene članaka vezanih za teška kaznena djela protiv spolne slobode doći će tek ako ne budu ispunjena obilježja kaznenog djela spolne zlorabe djeteta starijeg od petnaest godina o kojima će više biti riječ u zasebnom poglavlju.

³⁴ Ibid., čl. 140. st. 1. i 2.

³⁵ Ibid., čl. 146. st. 3.

³⁶ Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 16. K-309/2022-4, od 25. listopada 2022.

³⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 154. i čl. 155.

3.6 Kaznena djela protiv zdravlja ljudi

Cilj ovih kaznenih djela jest zaštita ljudskog zdravlja kojem se šteti uzimanjem nedozvoljenih tvari, odnosno droge. Štetnost korištenja takvih supstanci na ljudsko zdravlje te pogotovo na zdravlje djece vidljivo je kroz propisivanje težeg kažnjavanja za sva tri kaznena djela koja se odnose na drogu i zabranjene tvari. Neovlaštena proizvodnja ili prerada tvari koje su proglašene drogom kažnjiva je kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.³⁸ Kaznom zatvora od tri do petnaest godina kaznit će se tko takve tvari ponudi na prodaju, proda ili posreduje u prodaji djetetu, no počinitelj će biti kažnjen ako to obavlja u školi, odnosno u blizini kakve ustanove u kojoj se nalaze djeca te se time želi dodatno zaštititi i područje u kojem djeca obitavaju.³⁹ Osim proizvodnje i prodaje, kažnjivo je i omogućavanje trošenja droga i to kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina, dok je ono počinjeno prema djetetu i unutar prostora namijenjenih za obrazovnu, odgojnu, sportsku ili društvenu aktivnost djece kažnjivo kaznom zatvora od jedne do deset godina.⁴⁰ Proizvodnja tvari zabranjenih u sportu kao i njihovo posjedovanje, prodaja ili navođenje drugih na korištenje kažnjivo je kaznom zatvora do tri godine, a ako se te tvari prodaju ili nude djetetu, odnosno u području u kojem ono obitava, propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁴¹

Iz navedenih je kaznenih djela vidljivo da je zakonodavac odlučio djeci, odnosno posebno ranjivoj skupini ljudi omogućiti veći stupanj zaštite kroz propisivanje strože kazne zatvora kako bi se prevenirano počinjenje istih. Ipak uz navedena temeljna kaznena djela i njihove kvalifikatorne oblike, valja spomenuti i jedan privilegirani oblik kaznenog djela počinjenog na štetu djeteta kod kojeg je zakonodavac propisao blažu kaznu zatvora nego što je propisano za temeljni oblik. Riječ je o kaznenom djelu usmrćenja koje obuhvaća nekadašnje ubojstvo na mah, čedomorstvo te usmrćenje na zahtjev. Inače kažnjivo kaznom zatvora od jedne do deset godina, u slučaj da majka usmrti svoje dijete pod utjecajem jakog opterećenja zbog trudnoće ili poroda, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁴²

³⁸ Ibid., čl. 190. st. 1.

³⁹ Ibid., čl. 190. st. 2.

⁴⁰ Ibid., čl. 191. st. 1. i 2.

⁴¹ Ibid., čl. 191.a st. 1. i 2.

⁴² Ibid., čl. 112. st. 2.

4. KAZNENA DJELA SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA I ISKORIŠTAVANJA DJETETA

Seksualna zlostavljanja djece jedna su od najtežih kaznenih djela te je zaštita djece od istih predmet brojnih nacionalnih, ali i međunarodnih akata te znanstvenih i stručnih članaka i radova. Na međunarodnoj razini valja istaknuti Konvenciju Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja te Direktivu Europske unije o suzbijanju zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije. Upravo po uzoru na Konvenciju Vijeća Europe, na nacionalnoj razini je Kaznenim zakonom iz 2011. godine uvedena nova skupina kaznenih djela, Glava protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece. Do donošenja novog zakona, kaznena djela spolnog zlostavljanja djece bila su sadržana u kaznenim djelima protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa.

Prema Vijeću Europe svako peto dijete je žrtva seksualnog zlostavljanja što označava veoma tamnu brojku i čini djecu posebno ranjivima i podložnima navedenim kaznenim djelima. Pod seksualnim zlostavljanjem navedena su brojna kaznena djela te nije moguće dati jedinstvenu definiciju, ali ih je sve moguće obuhvatiti pod člankom 18. Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja koji navodi da će svaka stranka usvojiti zakonske ili druge mjere potrebne kako bi se kaznenopravno sankcionirao namjerni čin: sudjelovanja u seksualnim aktivnostima s djetetom koje je, sukladno relevantnim odredbama nacionalnog prava, mlađe od zakonske dobi za seksualne aktivnosti; sudjelovanja u seksualnim aktivnostima s djetetom, u kojima: se koristi prisila, sila ili prijetnje; ili se zlorabljava priznati položaj povjerenja, autoriteta ili utjecaja nad djetetom, uključujući unutar obitelji; ili se zlorabljava posebno ranjiva situacija djeteta, posebice uslijed mentalne ili fizičke invalidnosti ili situacije ovisnosti.⁴³

Ono što ova kaznena djela čini posebno teškima jest upravo to da su počinjena na štetu djece kao izrazito ranjive skupine osoba pri čemu se dijete uvodi u seksualne aktivnosti koje ono ne razumije, za koje nije razvojno pripremljeno te za koje ne može dati zreli pristanak, a ujedno dovode do brojnih negativnih medicinskih i psiholoških posljedica, uključujući i uzimanje droga, nasilno ponašanje i psihičke probleme.⁴⁴ Također, problematiku seksualnog zlostavljanja djeteta čini i velik broj neprijavljenih djela upravo zbog zastrašivanja, ali i neznanja djeteta o kažnjivosti djela.

⁴³ Konvencija VE, op. cit., čl. 18.

⁴⁴ Čorić, Vesna; Buljan, Flander, Gordana; Štimac, Domagoj, Seksualno zlostavljanje djece: dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje, *Pediatar Croatia*, Zagreb, vol. 52, br. 4/2008, str. 263.

U Kaznenom zakonu, u glavi XVII. koja sadržava kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta nalaze se sljedeća kaznena djela koja će biti opisana u narednim poglavljima kroz sudske presude;

- spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina (čl. 158.)
- spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina (čl. 159.)
- zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina (čl. 160.)
- mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba (čl. 161.)
- podvođenje djeteta (čl. 162.)
- iskorištavanje djece za pornografiju (čl. 163.)
- iskorištavanje djece za pornografske predstave (čl. 164.)
- upoznavanje djece s pornografijom (čl. 165.)

4.1 Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina

Prema presudi Županijskog suda u Zagrebu⁴⁵, okrivljenik B.V. je u razdoblju od pet godina s ciljem zadovoljenja svog spolnog nagona, tražio od djeteta F.R. (bratića) da se skine ili mu sam skidao odjeću, dirao dijete po njegovom spolovilu, tražio da ga oštećeni dira po njegovom spolovilu, da ga oralno zadovoljava te u više navrata svojim spolovilom penetrirao u njegovu stražnjicu nakon čega bi ejakulirao te mu govorio kako ne smije o tome nikome pričati jer će mu se u protivnom osušiti spolovilo. Prema navedenom, optuženiku se stavljalo na teret počinjenje kaznenog djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta - spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina.

Okrivljenik je negirao počinjenje kaznenog djela te je prilikom prvog ispitivanja rekao da ne zna zašto je optužen. Nepune tri godine je živio s obitelji R., s bratićem F. R. je bio u dobrim odnosima te je najviše vremena provodio na poslu. Žrtva F. R. iznio je suprotne navode te jasno i detaljno opisao što se događalo tom periodu. Dodatno su ispitani svjedoci koji su za počinjenje djela saznali naknadno od žrtve. Također, ispitan je i sudski vještak te je provedeno psihijatrijsko-psihologijsko vještačenje žrtve.

Sud je zaključio kako je okrivljenik ispunio objektivne elemente kaznenog djela poduzimajući radnje izvršenja djela u vidu analnih spolnih odnosa i spolnih radnji izjednačenih sa spolnim odnošajem sa žrtvom kao djetetom mlađim od petnaest godina uz primjenu sile i

⁴⁵ Presuda Županijskog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 9 Kmp-2/2021, od 24. siječnja 2022.

prijetnje te je ispunio i subjektivni element djela jer je te radnje poduzimao u cilju zadovoljenja svog spolnog nagona. Opisano inkriminirano ponašanje ukazuje da je želio izvršenje djela, postupajući s izravnom namjerom, kao oblikom krivnje jer je bio svjestan da je njegovo djelo zabranjeno dobro znajući da je žrtva djeteta, ali je unatoč znanju i svijesti o protupravnosti svog postupanja isto činio. Prilikom odmjeravanja kazne, sud je, kao olakotne okolnosti uzeo okrivljenikovu raniju neosuđivanost, uredne obiteljske prilike, to što je oženjen i otac jednog djeteta s drugim na putu te značajan protok vremena od počinjenja kaznenog djela. Kao otegotne okolnosti, sud je uzeo u obzir jačinu povrede zaštićenog dobra, da je kazneno djelo činjeno kroz dulje vremensko razdoblje i to na štetu bliske osobe koja je imala povjerenja u optuženika. Dijete je zadobilo višestruke psihičke posljedice te niz trauma, ali ujedno je prilikom seksualnog zlostavljanja trpjela i fizičku bol što ukazuje na optuženikovu izraženu upornost i veću kriminalnu količinu. Okrivljenik je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine.

Prema navedenoj presudi i zakonskom tekstu jasno je da žrtve ovog kaznenog djela mogu biti samo djeca, i to ona mlađa od petnaest godina. Spolno zlostavljanje se svakako može počinuti i prema djetetu starijem od petnaest godina, što je ujedno i zasebno kazneno djelo ako je počinjeno od propisanog kruga ljudi. Također, dob djeteta odlučna je za važnost postojanja, odnosno nepostojanja pristanka. Kako je navedeno u članku 18. stavku 2. Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, svaka stranka određuje dobnu granicu ispod koje je zabranjeno sudjelovati u seksualnim aktivnostima s djetetom te tako u hrvatskom zakonodavstvu ta granica iznosi petnaest godina, dok djeca iznad petnaest godina mogu slobodno stupati u spolne odnose, odnosno dati svoj pristanak na iste.⁴⁶ Što se tiče pristanka djece mlađih od petnaest godina, taj pristanak nije relevantan, u smislu da do počinjenja kaznenog djela dolazi i s pristankom jer je riječ o zabranjenim aktivnostima s djecom. Te zabranjene spolne aktivnosti mogu biti spolni odnošaj, spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem te bludne radnje. U predmetnoj presudi bilo je riječ o spolnom odnošaju i njime izjednačenim radnjama koje su propisane člankom 158. stavkom 1. u kojem stoji da će se kaznom zatvora u trajanju od tri do dvanaest godina kazniti počinitelj koji izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od petnaest godina ili ga navede da izvrši spolni odnošaj ili s njima izjednačenu spolnu radnju s trećom osobom ili da nad samim sobom izvrši sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju.⁴⁷ Stoga je prvenstveno potrebno definirati pojmove spolnog odnošaja te s njime izjednačene spolne radnje. Spolni odnošaj bilo

⁴⁶ Konvencija VE, op. cit., čl. 18. st. 2.

⁴⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 158. st. 1.

bi uvlačenje muškog spolnog organa u ženski, odnosno sjedinjenje spolnih organa osoba različitog spola, dok bi spolne radnje izjednačene sa spolnim odnošajem bile sve radnje koje su po svom učinku i popratnim pojavama usporedive sa spolnim odnošajem što bi prema stajalištu naše sudske prakse bilo prodiranje dijelovima tijela u tjelesne otvore žrtve.⁴⁸ Bludne radnje bile bi blaži oblik spolnih radnji koje se prema članku 158. stavku 2. kažnjavaju kaznom zatvora od jedne do osam godina, a mogu se definirati u negativnom smislu kao sve spolne radnje koje ne predstavljaju spolni odnošaj niti su izjednačene s njime, dok bi u pozitivnom smislu bile radnje poduzete na tijelu ili dodiranjem tijela druge osobe radi zadovoljenja ili pobuđivanja vlastite ili tuđe pohote koje, prema usvojenim društvenim gledanjima, predstavljaju grubo zadiranje u seksualnost.⁴⁹ Prema presudi Općinskog suda u Osijeku⁵⁰, okrivljenik je proglašen krivim jer je dijete mlađe od petnaest godina, koje je boravilo u njegovoj kući, uhvatio rukama, posjeo sebi u krilo, zavukao svoju ruku ispod njezine majice i dirao ju po grudima čime je izvršio bludnu radnju prema članku 158. stavku 2. Ipak, Direktiva Europske unije o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece, ostavila je državama mogućnost odluke hoće li kažnjavati seksualne aktivnosti uz uzajamni pristanak između vršnjaka koji su približno iste dobi i približno istog stupnja psihičkog i fizičkog razvoja ili zrelosti, pod uvjetom da te aktivnosti ne uključuju zlouporabu.⁵¹ Jasno je da se u određenoj dobi mladi počinju upoznavati sa seksualnošću koja je ujedno i sastavni dio njihovog spolnog razvoja te se Zakonodavac u stavku 3. opredijelio da neće kažnjavati osobe koje stupaju u seksualne aktivnosti s maloljetnom djecom ako razlika u njihovoj dobi nije veća od tri godine.⁵² Blaže kažnjavanje počinitelja bit će ako se on nalazi u otklonjivoj zabludi glede dobi djeteta, što je jedan od čestih navoda obrane, ali počinitelji će i tu biti kažnjeni kaznom zatvora od jedne do osam godina za spolni odnošaj i njime izjednačene radnje te od šest mjeseci do pet godina za bludne radnje ako su prema objektivnim okolnostima i osobnim sposobnostima morali i mogli znati da je dijete mlađe od petnaest godina.⁵³

U predmetnoj presudi, okrivljenik je proglašen krivim za kvalificirani oblik ovog kaznenog djela kojeg je činio uporabom sile i prijetnje, a isti je propisan u članku 158. stavku 5. za spolni odnošaj i njime izjednačene radnje te stavku 6. za bludne radnje.⁵⁴ Osim sile i prijetnje, kažnjiva je i primjena obmane, prijevare ili zlouporaba ovlasti ili teškog položaja ili

⁴⁸ Cvitanović, L., et. al., op. cit., str. 208.

⁴⁹ Ibid., str. 221.

⁵⁰ Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: Kzd-111/2019-34, od 24. travnja 2024.

⁵¹ Direktiva, op. cit., čl. 8. st. 1

⁵² Kazneni zakon., op. cit., čl. 158. st. 3.

⁵³ Ibid., čl. 158. st. 4.

⁵⁴ Ibid., čl. 158. st. 5. i 6.

odnosa zavisnosti. Propisana kazna zatvora iznosi od tri do petnaest, odnosno jedne do deset godina, a optuženik je za dugogodišnju spolnu zlouporabu uz primjenu sile i prijetnje osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine.

Zaključno, sud je pravilno ocijenio kako su ispunjene sve objektivne i subjektivne sastavnice kaznenog djela. Počinjen je spolni odnošaj uz primjenu sile i prijetnje prema djetetu mlađem od petnaest godina i to s izravnom namjerom jer je okrivljenik bio svjestan i znao da je njegovo djelo zabranjeno i da je žrtva dijete.

4.2 Spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina

Prema presudi Županijskog suda u Splitu⁵⁵, okrivljenica je vršila spolne radnje, odnosno spolno izjednačene radnje kada je žrtva L. D. O., njezin sin, imao sedam odnosno osam godina te sedamnaest godina. Dijete je u dobi od sedam do osam godina pretrpio seksualno zlostavljanje od strane majke tri do četiri puta kada mu je majka skidala gaćice i stavljala njegov spolni organ u svoja usta. Nakon ovoga, seksualne radnje su prestale do njegove sedamnaeste godine. Kada je napunio sedamnaest godina, a nakon što je majka prekinula sa svojim mladićem, u najmanje deset navrata majka bi ga seksualno iskorištavala, odnosno imala spolni odnos s njim. Prema navedenom, počinila je dva kaznena djela u stjecađu, od kojih jedno kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa - spolnog odnošaja s djetetom te jedno kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta – spolne zlouporabe djeteta starijeg od petnaest godina.

Okrivljenica je porekla počinjenje predmetnih kaznenih djela navodeći da je njen bivši suprug, zasigurno njihovog sina L. D. O. nagovorio na podnošenje kaznene prijave te da je L. D. O. zbog straha isto i učinio jer je u prošlosti bio zlostavljan od strane oca. Na nalaz psihologinje koja je navela kako je ono o čemu je L. D. O. iskazivao rezultat onog što je L. D. O. doista proživio, okrivljenica je rekla kako ne zna zašto je takav nalaz psihologinje. Na detaljno opisane radnje od strane L. D. O., okrivljena je odgovorila da L. D. O. laže.

Sud je utvrdio da je okrivljenica počinila predmetna kaznena djela što proizlazi iz iskaza žrtve L. D. O. kojeg sud smatra uvjerljivim, vjerodostojnim te je rezultat onoga što je isti stvarno proživio. Rezultat psihološkog vještačenja kojeg je provela stalna sudska vještakinja za psihologiju D. D. utvrdio je kako je žrtva L. D. O. mladić s teškoćama na planu socijalnog i interpersonalnog funkcioniranja te teškoćama slike o sebi što je posljedica zlostavljajućeg i

⁵⁵ Presuda Županijskog suda u Splitu, Poslovni broj: Kzd-1/2019-27, od 15. rujna 2020.

zanemarujućeg ponašanja majke koje je opisao s puno detalja i rezultat su stvarno proživljenih iskustava. Zaključak suda je da je okrivljenica svojim radnjama ostvarila sva subjektivna i objektivna obilježja kaznenog djela spolnog odnošaja s djetetom i kaznenog djela spolne zlouporabe djeteta starijeg od petnaest godina jer je iste počinila kao majka žrtve itekako svjesna dobi žrtve, kao i da joj je bliski srodnik, po krvi te svjesna zabranjenosti i kažnjivosti takvog ponašanja. Njen subjektivni odnos prema počinjenim kaznenim djelima rezultat je izravne namjere jer je svjesna svojih radnji i postupaka i htjela je nastupanje štetne posljedice, na način na koji je to opisano. Okrivljenica je za svako kazneno djelo dobila kaznu zatvora od tri godine, odnosno osuđena je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i jedanaest mjeseci.

U predmetnoj presudi, žrtva kaznenog djela spolne zlouporabe djeteta starijeg od petnaest godina bilo je dijete u starosti od sedamnaest godina. Također, kao i kod prethodnog kaznenog djela, prema djetetu je bio počinjen spolni odnošaj i s njime izjednačena spolna radnja, no u ovom slučaju počinitelj je bila majka djeteta čim su se ispunila objektivna obilježja ovog kaznenog djela. Prema članku 159. stavku 1. kažnjavaju se oni kojima je dijete povjereno radi odgoja, učenja, čuvanja, dušobrižništva ili njege te srodnici po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, očuh ili maćeha koji s djetetom izvrše spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili ga navede da ih izvrši s drugom osobom ili nad samim sobom te je zapriječena kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina.⁵⁶ Pošto djeca s navršениh petnaest godina slobodno stupaju u spolne odnose, zakonodavac je zauzeo stav da su oni kažnjivi ako se dogode od strane osoba od povjerenja što je opravdano s obzirom na nejednak odnos moći između djeteta i osobe kojoj je dijete povjereno.⁵⁷ U slučaju seksualnog zlostavljanja od strane treće osobe koja ne pripada „krugu povjerenja“, kaznenopravna zaštita djetetu starijem od petnaest godina pruža se kroz kaznena djela protiv spolne slobode, odnosno teška kaznena djela protiv spolne slobode te se dob uzima kao kvalifikatorna okolnost jer se dijete ubraja u osobe posebno ranjive zbog svoje dobi.

Sud je kao i u prethodnoj presudi utvrdio postojanje svih objektivnih i subjektivnih sastavnica kaznenog djela, počinjenja spolnog odnošaja s djetetom starijim od petnaest godina od strane bliskog srodnika, majke, koja je isti počinila s izravnom namjerom znajući da čini kažnjive radnje i to prema vlastitom djetetu.

⁵⁶ Kazneni zakon, op. cit., čl. 159. st. 1.

⁵⁷ Rešetar, Čulo, I., op. cit., str. 262.

4.3 Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina

Prema presudi Źupanijskog suda u Osijeku,⁵⁸ okrivljenik I. K. je u razdoblju od veljače do kolovoza 2018. godine, od Źrtve, djeteta T. M. traŹio da mobitelom fotografira intimne dijelove svoga tijela te da mu putem društvenih mreŹa šalje fotografije svoga tijela i spolovila što je ona u više od sto navrata i učinila. Također joj je u više navrata fotografirao svoje spolovilo i takve fotografije slao djetetu na njezin mobitel te na isti naćin od nje traŹio da ukljući kameru i da se spolno zadovoljava, što je ona u više navrata i ćinila dok bi on to gledao, a u jednom navratu ukljućio svoju kameru te se spolno zadovoljavao, a dijete T. M. je sve to na svojoj kameri gledala. Time je poticao dijete na snimanje dječje pornografije, učinio pristupaćnim slike pornografskog sadržaja te pred djetetom ćinio spolne radnje radi zadovoljenja vlastite pohote te tako uz kaznena djela iz ćlanaka 158., 163. i 165. poćinio i kazneno djelo zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina.

Okrivljenik I. K. u cijelosti je porekao poćinjenje navedenih kaznenih djela te rekao da mu je Źrtva T. M. samoinicijativno slala svoje fotografije. Źrtva T. M. u svom je iskazu detaljno opisala postupanja optuŹenog glede navedenih kaznenih djela što potvrđuje i pretraga mobilnog telefona I. K. na kojem je pronaćeno preko sto fotografija eksPLICITnog sadržaja.

Sud je utvrdio kako je iskaz okrivljenika I. K. neistinit, nelogićan te usmjeren za izbjegavanje kazneno-pravne odgovornosti, dok je iskaz Źrtve T. M. istinit i vjerodostojan glede navedenih fotografija što potvrđuje i zapisnik o pretrazi mobilnog telefona optuŹenog I. K. Utvrćeno je kako je okrivljenik svojim radnjama ostvario sva objektivna i subjektivna obilježja kaznenog djela te je postupao s izravnom namjerom znajući da je Źrtva T. M. dijete mlaće od petnaest godina i da su radnje koje ćini pred njom kaŹnjive. Prilikom odmjeravanja visine kazne, sud je kao olakotnu okolnost uzeo prijašnju neosućivanost, sudjelovanje u Domovinskom ratu te zdravstveno stanje, dok je kao otegotne okolnosti uzeo ćinjenicu da je spolno zlostavljanje Źrtve na nju ostavilo posljedice u vidu PTSP-a zbog kojeg Źrtva odlazi na tretmane kod psihologa te ćinjenicu da je okrivljenik kaznena djela ćinio u više navrata i bio uporan prilikom njihova poćinjenja. Pošto je okrivljenik uz kazneno djelo zadovoljenja pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina poćinio i kaznena djela spolne zlouporabe djeteta mlaćeg od petnaest godina te iskorištavanje i upoznavanje djece s pornografijom, osućen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedanaest godina, a konkretno šest mjeseci za kazneno djelo zadovoljenja pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina.

⁵⁸ Presuda Źupanijskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 9 Kzd-3/2019-29, od 17. srpnja 2019.

Prema predmetnoj presudi, počinjenje ovog kaznenog djela moguće je samo prema djetetu mlađem od petnaest godina, što je u ovo slučaju bila djevojčica u starosti od četrnaest godina, pošto djeca starija od petnaest godina slobodno stupaju u spolne odnose. Kako je navedeno i u članku 22. Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, države su imale obvezu kaznenopravno sankcionirati namjerni čin uzrokovanja da dijete koje još nije prešlo dobnu granicu sudjelovanja u seksualnim aktivnostima bude nazočno seksualnom zlostavljanju ili seksualnim aktivnostima, čak i ako u istima ne mora sudjelovati.⁵⁹ Time je zabranjeno pred djetetom mlađim od petnaest godina činiti spolne radnje radi zadovoljenja vlastite ili tuđe pohote, a činjenje istih kažnjava se kaznom zatvora do tri godine.⁶⁰ Kvalificirani oblik ovog kaznenog djela propisan je stavkom 2. kojim se počinitelji kažnjavaju kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina ako pred djetetom mlađim od petnaest godina počine kazneno djelo silovanja, teških kaznenih djela protiv spolne slobode, bludne radnje te spolnu zlorporabu djece.⁶¹ Također, i sam pokušaj ovog kaznenog djela bit će kažnjiv.⁶²

Zaključno, okrivljenikovim traženjem da mu dijete mlađe od petnaest godina pošalje eksplicitne fotografije, traženjem da ista uključi kameru i da se spolno zadovoljava te svojim spolnim zadovoljavanjem dok je dijete sve to gledalo, ispunjena su sva objektivna obilježja kaznenog djela. Također, postupajući s izravnom namjerom znajući da je dijete nema navršenih petnaest godina i da je takvo postupanje kažnjivo, ispunjena su subjektivna obilježja zadovoljenja pohote.

4.4 Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba

Prema presudi Općinskog suda u Virovitici,⁶³ optuženika S. L. teretio se da je preko društvene mreže stupio u kontakt s djetetom T. K. radi upoznavanja iste, a s ciljem da s njom ima spolni odnos ili s njim izjednačenu spolnu radnju. Putem poruka joj je slao poljupce i smajlice koji namiguju, govorio da mu se sviđa njezina stražnjica, predlagao konkretne susrete gdje bi se ljubili i mazili, predlagao da obuće tajce jer voli vidjeti tajce na curama, ali do susreta nije došlo. Time je u namjeri da nad njom počini kazneno djelo spolne zlorporabe djeteta mlađeg od petnaest godina počinio kazneno djelo mamljenja djece.

⁵⁹ Konvencija VE, op. cit., čl. 22.

⁶⁰ Kazneni zakon, op. cit., čl. 160. st. 1.

⁶¹ Ibid., čl. 160. st. 2.

⁶² Ibid., čl. 160. st. 3.

⁶³ Presuda Općinskog suda u Virovitici, Poslovni broj: 6 Kzd-31/2017-81, od 14. svibnja 2021.

Optuženik je negirao počinjenje kaznenog djela tvrdeći da nije slao navedene poruke te da je vjerojatno neka druga osoba pristupila njegovu profilu na društvenoj mreži i slala poruke u njegovo ime. Žrtva T. M. navela je kako je ostvarila komunikaciju s optuženim koja je trajala otprilike dva mjeseca te da joj je on slao predmetne poruke i predlagao susrete koje je ona odbijala. Provedenim informatičkim vještačenjem utvrđeno je razmjena i sadržaj poruka te da je komunikacija prestala od strane optuženog nakon što mu je žrtva rekla kako će uskoro napuniti petnaest godina.

Sud je optuženika oslobodio optužbe jer nije na pouzdan način utvrđeno da bi optuženik znajući za dob oštećenice tj. raspoložujući saznanjem da je mlađa od petnaest godina mamio oštećenicu za zadovoljenje spolnih potreba.

U navedenoj presudi, sud je odlučivao je li putem informacijsko komunikacijskih tehnologija došlo do mamljenja djeteta mlađeg od petnaest godina od strane punoljetne osobe s ciljem počinjenja kaznenog djela spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina, a kažnjivo kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁶⁴ Upravo je Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja u članku 23. predviđjela obvezu država da se kaznenopravno sankcionira namjerni čin predlaganja počinjenje zabranjenih seksualnih aktivnosti putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija odrasle osobe s djetetom koje još nije doseglo dobnu granicu slobodnog stupanja u spolne odnose.⁶⁵ Sve većim razvojem tehnologije kao i njezine dostupnosti mlađoj populaciji povećao se broj spolnog zlostavljanja djece putem interneta upravo zbog neograničene mogućnosti komunikacije, prikrivanja stvarnog identiteta, spola, starosti i stvarnih namjera, a u koju bi djecu bilo znatno teže uvući tijekom neposrednog osobnog kontakta.⁶⁶ Ovo relativno novo kazneno djelo omogućuje počiniteljima stupanje u kontakt s djecom bez potrebe osobnog kontakta te se odvija u virtualnom prostoru, a ono se smatra dovršenim kad počinitelj nakon nagovaranja poduzme kakvu radnju kojom bi ostvario susret. Također, potrebna je izravna namjera počinitelja, odnosno svijest da djetetu mlađem od petnaest godina predlaže susret s ciljem počinjenja navedenih kaznenih djela. U izloženoj presudi upravo je izostalo znanje počinitelja da stupa u komunikaciju s djetetom mlađim od petnaest godina, ali ujedno nije dokazana njegova namjera počinjenja kaznenog djela spolne zlouporabe. Osim izvršenja kaznenog djela mamljenja djece, kažnjive su i pripreme radnje u vidu prikupljanja, davanja i prenošenja podataka koji će se

⁶⁴ Kazneni zakon, op. cit., čl. 161. st. 1.

⁶⁵ Konvencija VE, op. cit., čl. 23.

⁶⁶ Škrtić, Dražen, Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba uporabom informacijsko – komunikacijske tehnologije, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34 br. 2, 2013, str. 1140.

uporabiti za počinjenje kaznenog djela.⁶⁷ Posjedovanje baze podataka djece određene dobi i spola, spolnim sklonostima i preferencijama djece, brojevima mobitela te okolnost da je riječ o ranije osuđivanoj osobi za kaznena djela spolne zlorabe djece ili posjedovanja dječje pornografije, bit će dostatni za sumnju da su podaci pribavljeni s namjerom počinjenja ovog kaznenog djela.⁶⁸

4.5 Podvođenje djeteta

Prema presudi Županijskog suda u Splitu,⁶⁹ okrivljeniku se stavilo na teret da se tijekom veljače 2013. godine nakon prethodnog dogovora sa Ž. R. radi korištenja seksualnih usluga, sastao se s djetetom M. Š. te u vozilu s njom obavio spolni odnos dok je Ž. R. sjedila na mjestu suvozača. Nakon obavljenog spolnog odnosa dao je 100,00 kn M. Š., a 50,00 kn Ž. R. za usluge „posredovanja“ te im je kupio tenisice i sunčane naočale. Zatim se tijekom veljače ponovno sastao s M. Š. i nakon obavljenog spolnog odnosa dao joj 50,00 kn. Također se nakon prethodnog dogovora sa Ž. R. sastao s djetetom K. Z. te joj u vozilu prstima ruke prodro u vaginu predavši joj nakon toga 150,00 kuna od kojih je ona 50,00 kuna dala Ž. R. za dogovoreni seksualni odnos.

Okrivljenik I. T. u potpunosti je negirao počinjenje kaznenih djela na štetu M. Š., djeteta starijeg od petnaest godina i K. Z., djeteta mlađeg od petnaest godina te je svoju obranu bazirao na činjenici da nije imao seksualne odnose upravo zbog njegovih zdravstvenih problema. Također je naveo kako nije imao saznanja koliko godina imaju žrtve. Sud je u potpunosti prihvatio iskaze oštećenih žrtava K. Z. i M. Š. koje su potvrdile počinjenje spolnih odnosa i da je okrivljenik znao za njihovu dob.

Okrivljenik I. T. proglašen je krivim za počinjenje dva kaznena djela podvođenja djeteta time što je za izvršene spolne odnošaje s M. Š. dao 150,00 kuna te jednim kaznenim djelom spolne zlorabe djeteta mlađeg od petnaest godina. Djela je počinio s izravnom namjerom znajući za dob žrtava te svjestan svojih radnji i postupaka. Sud je kao otegotne okolnosti uzeo činjenicu da je riječ o kaznenim djelima prema djeci kojima je zakonodavac pružio posebnu zaštitu kaznenom pravnom represijom i činjenica je da je riječ o najosjetljivijoj populaciji te da su oštećene žrtve u konačnici imale i psihičkih problema te zanemarivanja u obitelji zbog čega

⁶⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 161. st. 2.

⁶⁸ Škrtić, D., op. cit., str. 1160.

⁶⁹ Presuda Županijskog suda u Splitu, Poslovni broj: K-56/2013-91, od 12. rujna 2019.

su i bile štíćenice Doma za djecu. Kao olakotne okolnosti sud je cijenio činjenicu da isti nije ranije bio osuđivan, da ima zdravstvenih problema te psihičke tegobe uzrokovane posljedicama rata te okolnost da je djelo počinio u stanju smanjene ubroživosti kao i protek vremena od počinjenog kaznenog djela. Za svako kazneno djelo podvođenja djeteta osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci, a za kazneno djelo spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Umjesno jedinstvene kazne zatvora u trajanju od dvije godine izrečena mu je djelomično uvjetna osuda tako da se kazna zatvora u trajanju od jedne godine ima izvršiti, a ostali dio od jedne godine neće se izvršiti ako isti u roku od četiri godine ne počini novo kazneno djelo.

Podvođenje djeteta, odnosno „dječja prostitucija“, kako je navedeno u članku 19. stavku 2. Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, označava „korištenje djeteta za seksualne aktivnosti u kojima se daje ili obećava novac ili bilo koji drugi oblik naknade ili protučinidbe kao plaćanje, bez obzira na to vrši li se to plaćanje djetetu ili trećoj osobi.“⁷⁰ Sličnu definiciju daje i Direktiva Europske unije o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije koja dodatno navodi kako bi države trebale izbjegavati kazneni progon djeteta koji je žrtva ovog kaznenog djela kako bi se izbjegla sekundarna viktimizacija.⁷¹ Tako je za kazneno djelo podvođenja djeteta predviđena kaznom zatvora od tri do dvanaest godina za one koji radi zarade ili druge koristit namamljuju, vrbuju, potiču, organiziraju ili omogućuju pružanje spolnih usluga s djetetom uz znanje da se radi o djetetu. Osoba pod stavkom 1. bila bi laički rečeno „svodnik“, a uz njega se kažnjavaju i korisnici spolnih usluga, odnosno osobe koje uz davanje naknade ili protučinidbe koriste spolne usluge djeteta, ali onoga koje je navršilo petnaest godina i to kaznom zatvora od jedna do osam godina.⁷² Vezano uz predmetnu presudu, u vrijeme počinjenja ovog kaznenog djela na snazi je bio Kazneni zakon iz 2011. godine u kojem se bilo zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina te je sud odmjerio kaznu unutar granica. Također, bitno je razgraničiti kako je u stavku 2. inkriminirano samo korištenje spolnih usluga djeteta starijeg od petnaest godina, dok su iste radnje vezane uz dijete mlađe od petnaest godina kažnjive prema članku 158. Upravo je predmetna presuda primjer kako je optuženi I. T. proglašen krivim i za kazneno djelo podvođenja djeteta i za kazneno djelo spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina, a riječ je bilo o spolnim odnošaju i njime izjednačenim radnjama uz davanje novčane naknade, samo je jedno učinjeno prema djetetu starijem, a drugo prema djetetu mlađem od petnaest

⁷⁰ Konvencija VE, op. cit., čl. 19. st. 2.

⁷¹ Direktiva, op. cit., str. 263 toč. 24.

⁷² Kazneni zakon, op. cit., čl. 162. st. 2.

godina. Korištenje sile, prijetnje, obmane, zlouporaba ovlasti ili teškom položaja ili odnosa zavisnosti prilikom navođenja djeteta na pružanje spolnih usluga, kao i svijest korisnika spolnih usluga o navedenim kvalifikatornim okolnostima kažnjava se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.⁷³ Osim korištenja i navođenja djeteta na pružanje spolnih usluga kažnjivo je i oglašavanje, odnosno reklamiranje istih te je zapriječena kazna zatvora od jedne do osam godina.⁷⁴

4.6 Iskorištavanje djece za pornografiju i pornografske predstave

Prema presudi Općinskog suda u Požegi⁷⁵, okrivljenik A. T. je razdoblju od lipnja do srpnja 2019. godine putem društvene mreže ostvario komunikaciju sa žrtvom, djetetom M. M. te od nje tražio da mu šalje fotografije i video snimke svojih nagih grudi i spolovila, što je ona i učinila, a on joj poslao sliku svog spolnog organa te ju nagovarao da ostvare video pozive tražeći da on nju gleda dok se dira po intimnim dijelovima tijela, a ona njega dok se samozadovoljava. Prema navedenom, namamljivao je dijete i poticao da sudjeluje u snimanju dječje pornografije, čime je počinio kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, iskorištavanje djece za pornografiju.

Okrivljenik je priznao počinjenje kaznenog djela te naveo da je s oštećenom komunicirao oko dva tjedna kada su si međusobno slali i fotografije, a prestao je s komunikacijom kada je saznao koliko M. M. ima godina i da je zapravo dijete. Žrtva M. M. je navela kako se javila okrivljeniku preko društvene mreže te ju je on tražio da mu pošalje slike golih grudi, što mu je ona i poslala, nakon čega su se gledali preko video poziva. Navela je i kako je on znao koliko ima godina jer mu je to rekla.

Sud je kao otegotne okolnosti uzeo težinu počinjenog kaznenog djela, upornost u činjenju istog te pojačanu društvenu opasnost ovog kaznenog djela, dok je kao olakotne okolnosti uzeo mlađu dob optuženika, raniju neosuđivanost, priznanje te kajanje i žaljenje zbog počinjenog djela. Okrivljenik A. T. osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i tri mjeseca uz djelomično uvjetu osudu kojom ima izvršiti dio kazne u trajanju od šest mjeseci, a dio kazne u trajanju od devet mjeseci se neće izvršiti ako u vremenu od dvije godine ne počini novo kazneno djelo.

⁷³ Ibid., čl. 162. st. 3.

⁷⁴ Ibid., čl. 162. st. 4

⁷⁵ Presuda Općinskog suda u Požegi, Poslovni broj: 14. Kzd-21/2020-7, od 14. lipnja 2021.

Dječja pornografija je tek 1978. godina prvi put pravno regulirana, odnosno kriminalizirana i to u SAD-u donošenjem Zakona o zabrani seksualne eksploatacije djece.⁷⁶ Ipak naknadni razvoj moderne tehnologije i interneta doprinijelo je sve većem iskorištavanju djece u pornografske svrhe. Naime, upravo je digitalizacija omogućila počiniteljima veću dostupnost, pronalaženje i pohranjivanje inkriminiranog sadržaja, ali i anonimnost u činjenju istih. Predmetna je presuda pokazatelj kako počinitelji upravo putem interneta i društvenih mreža stupaju u kontakt s djecom od koje traže slanje svojih nagih fotografija i snimaka. Pod pojmom dječje pornografije podrazumijeva se materijal koji vizualno ili na drugi način prikazuje pravo dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja izgleda kao dijete, u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe djece u spolne svrhe, dok se materijali koji imaju umjetnički, medicinski ili znanstveni značaj ne smatraju se pornografijom.⁷⁷ Realno prikazano nepostojeće dijete navedeno je zbog pojma virtualne dječje pornografije koju počinitelji stvaraju putem raznih digitalnih programa te kreiranja izmišljenog sadržaja kao što je na primjer, prikazivanje seksualno eksplicitnih scena punoljetnih osoba koje digitalnom manipulacijom nalikuju na djecu, fotošopiranja dječjeg lica na tijela odraslih i slično. Iako djeca ne sudjeluju izravno u nastajanju takvog sadržaja, navedeni oblik može predstavljati dodatnu prijetnju za dobrobit djece i mladih, privlačeći na taj način pozornost većeg broja seksualnih prijestupnika i potičući ih na proizvodnju takva sadržaja.⁷⁸ Osim osobe koja namamljuje, vrbuje ili potiče na sudjelovanje u snimanju dječje pornografije ili organizira ili omogućiti njezino snimanje, kažnjava se i osoba koja neovlašteno snima, proizvodi, nudi, čini dostupnim, distribuira, širi, uvozi, izvozi, pribavlja za sebe ili drugoga, prodaje, daje, prikazuje ili posjeduje dječju pornografiju ili joj svjesno pristupa putem informacijsko komunikacijskih tehnologija, a zapriječena kazna zatvora je od jedne do deset godina.⁷⁹ Kvalifikatorne okolnosti navedene su u stavku 3. prema kojem se kaznom zatvora u trajanju od tri do dvanaest godina kažnjava osoba koja silom, prijetnjom, obmanom, prijevarom, zlouporabom ovlasti ili teškog položaja ili odnosa zavisnosti, prisili ili navede na dijete snimanje dječje pornografije.⁸⁰ Materijali i predmeti koji su korišteni za počinjenje kaznenog djela te oni koji su njime nastali oduzet će se, dok će se pornografski materijal uništiti.⁸¹ Stavkom 5. isključeno je kažnjavanje djece za proizvodnju i posjedovanje pornografskog

⁷⁶Jurinić, Jakov; Vejmelka, Lucija; Galiot, Mijo, Seksualno iskorištavanje djece na internetu: od povijesnog prikaza do suvremenih trendova, Policija i sigurnost, vol. 29 br. 4/2020, str. 406.

⁷⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 163. st. 6.

⁷⁸ Jurinić, J., Vejmelka, L., Galiot, M., op. cit., str. 411.

⁷⁹ Kazneni zakon, op. cit., čl. 163. st. 1. i 2.

⁸⁰ Ibid., čl. 163. st. 3.

⁸¹ Ibid., čl. 163. st. 4.

materijala koji prikazuje njega ili drugo dijete koji su oni sami uz pristanak svakog od njih snimili posjeduju za vlastitu upotrebu.⁸² Isključenjem kažnjivosti djelo je i dalje protupravno u smislu da primjerice roditelj koji zatekne djecu u snimanju pornografije smije primijeniti silu te oduzeti i uništiti snimljeni materijal.⁸³

Osim iskorištavanja djece za pornografiju, dječja pornografija kriminalizirana je i kroz kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografske predstave. Pornografska predstava definirana je kao prikazivanje uživo ili putem komunikacijskih sredstava pravog djeteta ili realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osoba koja izgleda kao dijete u pravom ili simuliranom spolno eksplicitnom ponašanju ili spolnih organa pravog djeteta, realno prikazanog nepostojećeg djeteta ili osobe koja izgleda kao dijete u spolne svrhe.⁸⁴ Hrvatska je ovaj pojam uvela u kazneno zakonodavstvo 2011. godine i unatoč namjeri zakonodavca da uskladi propise s međunarodnim okvirima ovo kazneno djelo nije prepoznato u kaznenopravnoj ni stručnoj praksi.⁸⁵ Jednako kao i u prethodnom članku, kaznom zatvora od jedne do deset godina kaznit će se osoba koja namamljuje, vrbuje ili potiče dijete na sudjelovanje u pornografskim predstavama te će se istom kaznom kazniti i osoba koja, bilo uživo, bilo putem komunikacijskih sredstava, gleda pornografsku predstavu, dok će se nešto strožom kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina kaznit će se osoba koja zarađuje od pornografskih predstava.⁸⁶ Kvalifikatorne okolnosti te oduzimanje i uništavanje predmeta i materijala nastalih počinjenjem ovog kaznenog djela jednaki su kao i u prethodnom članku.

4.7 Upoznavanje djece s pornografijom

Prema presudi Županijskog suda u Osijeku⁸⁷, okrivljenik S. G. je u svibnju 2020. godine putem društvene mreže stupio u kontakt s osmogodišnjim djetetom Dž. M. svjestan da je ona nezrelo dijete koje nema osnovnih znanja o spolnosti, unatoč tome, u nakani da ju spolno iskoristi od iste u više navrata tražio da uključi kameru i da se spolno zadovoljava diranjem svoga spolovila i guranjem prsta u isto te da mu šalje fotografije svog spolnog organa, što je ona kao nezrelo dijete i učinila, te mu poslala fotografije s prikazom svoga spolovila, a

⁸² Ibid., čl. 163. st. 5.

⁸³ Turković, Ksenija, et. al., Komentar kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Narodne novine, Zagreb, 2013, str. 223.

⁸⁴ Kazneni zakon, op. cit., čl. 164. st. 6.

⁸⁵ Jurinić, J., Vejmelka, L., Galiot, M., op. cit., str. 417

⁸⁶ Kazneni zakon, op. cit., čl. 164. st. 1., 2. i 4.

⁸⁷ Presuda Županijskog suda u Osijeku, Poalovni broj: 7 Kzd-3/2020-26, od 29. siječnja 2021.

istovremeno joj u više navrata poslao fotografije svoga spolnog organa govoreći joj da nitko ne smije znati da na ovaj način kontaktiraju, dakle, dijete poticao na sudjelovanje u snimanju dječje pornografije, a djelo je počinjeno nad posebno ranjivim djetetom te je djetetu mlađem od petnaest godina posredstvom računalnog sustava učinio pristupačnim slike pornografskog sadržaja, čime je počinio kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i to teško kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te kazneno djelo upoznavanja djece s pornografijom.

Okrivljenik S. G. priznao je činjenične navode optužnice te je naveo kako se kaje zbog počinjenja kaznenih djela i zbog onog što je pretrpjela obitelj djevojčice D. M.. Navedeno potvrđuje iskaz ispitane žrtve, djeteta Dž. M. koja je iskazala kako je sama sačinila napravila profil na društvenoj mreži te mu slala fotografije kao i da je okrivljenik S. G. poslao sliku na kojoj je gol. Nije mu rekla koliko ima godina i gdje živi, no po fotografijama je mogao vidjeti da ide u školu. Navedeno potvrđuje i pretraga mobitela koji je oduzet od okrivljenika S. G. na kojem se pronađene fotografije spolnih organa.

Sud je utvrdio kako su se radnjama okrivljenika S. G. u cijelosti stekli svi elementi bića kaznenog djela upoznavanja i iskorištavanja djeteta za pornografiju te da je okrivljenik S. G. postupao sa izravnom namjerom jer je bio svjestan da djetetu mlađem od petnaest godina putem društvene mreže šalje fotografije svog spolnog organa u erekciji što predstavlja sliku pornografskog sadržaja. Bilo je riječ o osmogodišnjem djetetu što je bilo vidljivo iz fotografije njenog lica koju mu je poslala na početku njihove komunikacije. Dijete također nije bilo svjesno cijele situacije te zašto i kakve fotografije okrivljenik traži od nje da mu pošalje s obzirom na njezinu dob te mentalne sposobnosti. Prilikom odmjeravanja kazne, kao olakotne okolnosti sud je uzeo priznanje i kajanje zbog počinjenog kaznenog djela, smanjenu ubrojivost te obiteljsku situaciju, dok je kao otegotnu okolnost uzeta ranija osuđivanost za kazneno djelo druge vrste. Za kazneno djelo upoznavanja djeteta s pornografijom, utvrđena mu je kazna zatvora od sedam mjeseci te je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i šest mjeseci zbog počinjenja i kaznenog djela teškog kaznenog djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, a umjesto iste mu je izrečena djelomično uvjetna osuda s time da neuvjetovani dio kazne u trajanju od jedne godine ima izvršiti ako u roku od tri godine od pravomoćnosti presude ne počini novo kazneno djelo.

Posljednje kazneno djelo koje inkriminira dječju pornografiju je upoznavanje djece s pornografijom kojim se želi zaštititi dijete mlađe od petnaest godina da prijevremeno bude upoznato s pornografskim sadržajem. Kako je vidljivo iz predmetne presude, upravo dječje neznanje i svijest o vrsti sadržaja omogućuje počiniteljima počinjenje ovog kaznenog djela.

Dijete još nije bilo upoznato s značenjem eksplicitnih fotografija niti s optuženikovim namjerama te mu je naivno slalo svoje i primalo njegove fotografije te je takva komunikacija trajala dok nije bila prekinuta od strane treće osobe. Upoznavanje djece s pornografijom označava prodaju, darovanje, prikazivanje, javno izlaganje ili putem računalne mreže te bilo kakav drugi način kojim se djetetu mlađem od petnaest godina čine pristupačnim spisi, slike, audiovizualni sadržaj ili predmeti pornografskom sadržaja. Ovo kazneno djelo, najblaže je u odnosu na prethodna dva koja inkriminiraju dječju pornografiju te se počinitelj kažnjava kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁸⁸ Jednako kao i kod prethodnih članka, svi predmeti i materijali nastali počinjenjem ovog kaznenog djela oduzimaju se i uništavaju.

4.8 Teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta

Prema presudi Županijskog suda u Sisku,⁸⁹ okrivljenika D. J. teretio se da je u razdoblju od veljače do svibnja 2019. te od srpnja do kolovoza 2019., u obiteljskoj kući u kojoj je živio sa svojom nećakinjom, djetetom I. J., znajući da je dijete mlađe od petnaest godina, u više navrata ulazio u njezinu sobu te skidao svoju odjeću i odjeću koju je ona imala na sebi, dirao ju po grudima i spolovilu, te koristeći svoju fizičku snagu laktovima joj stiskao obje noge zbog čega se ista nije mogla maknuti s kreveta te ju dirao po spolovilu i prstom prodirao u njezinu spolovilo, a potom je stiskao svojim tijelom dok je ležala na leđima zbog čega se nije mogla oduprijeti i svojim spolovilom prodirao u njezino, iako je plakala i vrištala čime je izvršio spolni odnošaj i s njime izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od petnaest godina uz primjenu sile i od bliske osobe koja s djetetom živi u zajedničkom kućanstvu. Također, je u razdoblju od veljače 2019. do ožujka 2021., nećakinji I. J. u više navrata prijetio da će nauditi njezinim roditeljima, očuhu i njoj ako nekom prijavi spolno zlostavljanje što je kroz dulje vrijeme izazivalo osjećaj nesigurnosti i straha zbog kojeg dijete nije prijavljivalo spolno zlostavljanje, dakle, drugome ozbiljno prijetio da će mu blisku osobu usmrtiti, a kazneno djelo je počinjeno prema bliskoj osobi te je osoba kojoj se prijeti dulje vrijeme stavljena u težak položaj. Teretilo ga se za kaznena djela spolnog iskorištavanja i zlostavljanja djeteta i to za teško kazneno djelo spolnog zlostavljanja.

Okrivljenik D. J. branio se da nije istina za što ga se tereti te da ne može postići erekciju. Također je naveo kako je u vrijeme mogućeg počinjenja kaznenih djela radio, a oštećena je bilo

⁸⁸ Kazneni zakon, op. cit., čl. 165. st. 1.

⁸⁹ Presuda Županijskog suda u Sisku, Poslovni broj: Kzd-4/2021, od 14. ožujka 2022.

u školi. Smatra da je sve to njegova sestra zakuhala jer je htjela njegovu i majčinu imovinu te ju je ona natjerala da to prijavi. Poricao je i da bi prijetio oštećenju i da bi joj bilo što napravio.

Žrtva I. J. iskazala je kako se s obitelji preselila kod bake i ujaka 2019. dok je išla u 8. razred. Sve je krenulo veljači 2019. kad je došla kući iz škole, otišla u sobu, a za njom je došao ujak koji je zaključao vrata od iste. Prvo je skinuo odjeću sa sebe, a zatim sa žrtve. Ona je pokušala pobjeći te je vrištala, ali ju nitko nije čuo jer su bili sami u kući. Žrtva je bila silovana od strane okrivljenika od kojeg se pokušala oduprijeti, ali nije uspjela. Sve te radnje trajale su tijekom mjeseca veljače, ožujka, travnja, svibnja, srpnja i kolovoza u vrijeme kad bi ona došla iz škole, a kad mama, tata i baka nisu bili kod kuće.

Sud je prihvatio iskaz žrtve I. J. kao vjerodostojan jer je dijete jasno, uvjerljivo i životno opisalo događaje te nije imalo nikakvog razloga neosnovano teretiti okrivljenika. Njezin iskaz je potvrđen dijelom i iskazima svjedoka I. Š., F. Š. i P. O. te materijalnom dokumentacijom i nalazima vještaka koji su utvrdili da je dijete proživjelo iskustvo spolnog zlostavljanja od strane ujaka, uslijed čega iskazuje posttraumatske stresne reakcije koje se aktualno manifestiraju kroz intruzivne misli i sjećanja, uznemirenost pri razmišljanju o proživljenom te teškoće sa spavanjem. Okrivljenik je proglašen krivim jer je u više navrata kroz duži vremenski period uz uporabu sile izvršio spolni odnošaj s nećakinjom kao bliskom osobom mlađom od petnaest godina. Sve je počinio s izravnom namjerom jer je bio svjestan da kaznena djela čini prema nećakinji kao bliskoj osobi s kojom je živio u zajedničkom kućanstvu, znajući pri tome da ista nema navršenih petnaest godina te je ta djela htio kako takva i kao svoja. Kao otegotne okolnosti uzete su ranija osuđivanost i visok stupanj kriminalne volje s obzirom na upornost u činjenju kaznenih djela kroz duže vrijeme i svijest na moguće posljedice koje bi žrtva mogla imati zbog njegovog ponašanja, dok je kao olakotna okolnost uzeto njegovo zdravstveno stanje. Za svako teško kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja dobio je pet godina zatvora, a za kazneno djelo prijetnje deset mjeseci te je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osam godina.

Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja propisala je obvezu država stranaka da u zakonodavstva uvedu odredbe kojom će osigurati da se propisane okolnosti, ako one ne čine sastavi dio elemenata kaznenog djela, uzmu u obzir kao otegotne okolnosti prilikom određivanja sankcije.⁹⁰ Okolnosti koje članak 28. navodi su: ozbiljno narušeno fizičko ili mentalno zdravlje djeteta kao posljedica kaznenog djela, mučenje ili ozbiljno nasilje prilikom počinjenja, kazneno djelo počinjeno protiv osobito ranjive žrtve,

⁹⁰ Pavlović, Šime, Kazneni zakon: zakonski tekst, komentari, sudska praksa, pravna teorija, Libertin naklada, Rijeka, 2015, str. 797

počinitelj je član obitelji, osoba koja živi s djetetom ili osoba koje je zloupotrijebila svoj autoritet, kazneno djelo je počinilo nekoliko osoba koje su zajedno djelovale, kazneno djelo je počinjeno u okviru zločinačke organizacije te počiniteljeva prethodna osuđivanost za kaznena djela iste naravi.⁹¹ Kvalifikatorne okolnosti koje navodi Kazneni zakon su: nanesena teška tjelesna ozljeda ili narušen tjelesni ili emocionalni razvoj djeteta, ako je dijete ostalo trudno, sudjelovanje više počinitelja ili bliske osobe ili osobe koja živi u zajedničkom kućanstvu s djetetom, ako je djelo počinjeno nad posebno ranjivim djetetom ili na osobito okrutan ili ponižavajući način. Visina kazne zatvora određuje se s obzirom na to koje je kazneno djelo počinjeno uz kvalifikatorne okolnosti. Kaznom zatvora od tri do petnaest godina kažnjavaju oni koji počine temeljna kaznena djela spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina, podvođenja djeteta te iskorištavanja djeteta za pornografiju i pornografske predstave. Ako su navedena kaznena djela počinjena uporabom sile, prijetnje te ostalih kvalificiranih oblika koja se navode u tim kaznenim djelima, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina. Najteži kvalifikatorna okolnost, odnosno prouzročena smrt djeteta počinjenjem navedenih kaznenih djela kažnjava se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.⁹² U navedenoj presudi, kazneno djelo spolne zlouporabe, odnosno počinjeni spolni odnošaji i njime izjednačene spolne radnje čija žrtva je bilo dijete mlađe od petnaest godina i to bliska osoba s kojom je počinitelj živio u istom kućanstvu, a ista počinjena uporabom sile predstavljaju teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta.

5. KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJ I DJECE

Za razliku od prethodnog poglavlja i kaznenih djela koja se mogu počiniti samo na štetu djeteta i koja uključuju samo seksualno nasilje, u ovoj Glavi zakona, osim djece štiti se institucija braka i obitelj i to kroz zaštitu od tjelesnog i emocionalnog nasilja te zanemarivanja.⁹³ Radi preglednosti, kaznena djela ove glave bit će podijeljena u tri skupine, ovisno tko, odnosno što je objekt njihove povrede; dijete, obitelj ili institucija braka. Ipak, pošto se djeca ubrajaju u članove obitelji, kaznena djela protiv obitelji smatraju se počinjena i protiv djece te ih svakako treba spomenuti, a isto je vidljivo iz članka 87. stavka. 8. Kaznenog zakona koji kao članove obitelji navodi bračnog ili izvanbračnog druga, životnog ili neformalnog životnog partnera, njihovu zajedničku djecu te djecu svakog od njih, srodnika po krvi u ranoj liniji, u pobočnoj

⁹¹ Konvencija VE, op. cit., čl. 28.

⁹² Kazneni zakon, op. cit., čl. 166. st. 1., 2. i 3.

⁹³ Rešetar, Čulo, I., op. cit., str. 264.

liniji zaključno do trećeg stupnja, u tazbini zaključno do drugog stupnja te posvojitelja i posvojenika.⁹⁴ Tako se u kaznena djela počinjena isključivo protiv djece ubrajaju: omogućavanje izvanbračnog života s djetetom (čl. 170), neprovođenje odluka za zaštitu dobrobiti djeteta i drugih ranjivih skupina ili postupanje protivno pravilima struke (čl. 173.), oduzimanje djeteta (čl. 174.), promjena obiteljskog stanja (čl. 175.), napuštanje djeteta (čl. 176.), povreda djetetovih prava (čl. 177.) te povreda privatnosti djeteta (čl. 178.). U kaznena djela protiv obitelji ubrajaju se: ostavljanje bliske osobe u teškom stanju (čl. 171.), povreda dužnosti uzdržavanja (čl. 172.), rodoskrvuće (čl. 179.) te nasilje u obitelji (čl. 179.a). U kaznena djela protiv braka ubrajaju se: dvobračnost (čl. 167.), sklapanje nedozvoljenog braka (čl. 168.) te prisila na sklapanje braka (čl. 169.).⁹⁵

5.1 Kaznena djela protiv djece

Pravim početkom pokreta za dječja prava smatra se 1989. godina kada je UN izdao Konvenciju o pravima djeteta. Od tada su usvojeni različiti dokumenti koji odražavaju potrebu djece za posebnom zaštitom i svijest globalne zajednice o nužnosti poduzimanja konkretnih akcija.⁹⁶ Konvencija o pravima djeteta međunarodni je dokument koji shvaća dijete kao pravni subjekt te mu osigurava sveobuhvatnu zaštitu njegovih prava, a države su se njenom ratifikacijom obvezale na provođenje svih obveza i odgovornosti koje iz nje proizlaze, sve s ciljem najboljeg interesa djeteta. Na nacionalnoj razini, najznačajniji propis kojim se štiti dijete, jest Ustav Republike Hrvatske koji propisuje dužnost svih da štite djecu kao i dužnost roditelja na odgoj, uzdržavanje i školovanje djeteta te osiguranje potpunog i skladnog razvoja njegove osobnosti.⁹⁷ Nakon Ustava, propis kojim su obuhvaćena prava i dužnosti roditelja i djece jest Obiteljski zakon prema kojem dijete ima pravo na skrb i zdravlje, na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama te ima pravo na život s roditeljima.⁹⁸ Ipak, upravo izloženim kaznenim djelima dolazi do povrede djetetovih prava i to su većinskim dijelom počinjena od strane osobe koja bi trebala štiti djetetova prava i osiguravati kvalitetno djetinjstvo. Među ovih kaznenim djelima, naglasak će biti na kaznenom djelu

⁹⁴ Kazneni zakon, op. cit., čl. 87. st. 8.

⁹⁵ Pavlović, Š., op. cit., str. 799.

⁹⁶ Kopic, Željka; Korajac, Valerija, Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, vol. LVI br. 24, 2010, str. 47.

⁹⁷ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl. 64. i 64.

⁹⁸ Obiteljski zakon, Narodne novine NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, čl. 84.

povredu djetetovih prava, kako zbog širokog pojma, ali ujedno i zbog najčešćeg počinjenja istog.

Zaštita djeteta od neodgovarajućeg i neprikladnog načina života s obzirom na njegov uzrast i razvoj, osigurana je kroz kazneno djelo omogućavanja izvanbračnog života s djetetom.⁹⁹ Pod pojmom djeteta, za potrebe ovog kaznenog djela, smatra se dijete koje nije navršilo šesnaest godina. Kako dijete starije od šesnaest godina ima pravo sklopiti brak uz određene dodatne pretpostavke te bi inkriminiranjem života s djetetom starijim od šesnaest godina dovelo do kolizije zakona i ujedno zabrane sklapanja takvih brakova. Za izvanbračni život s djetetom mlađim od šesnaest godina kaznit će se punoljetna osoba, ali isto tako i osoba koja omogući izvanbračni život djeteta i punoljetne osobe i to kaznom zatvora do tri godine. U slučaju da se takvim izvanbračnim životom čini kakvo kazneno djelo za koje je propisana teža kazna, supsidijarno će se primijeniti to kazneno djelo što bi bilo primjerice u slučaju da je dijete mlađe od petnaest godina i između njega i punoljetne osobe dođe do spolnog odnošaja. Kvalifikatorna okolnost ovog kaznenog djela jest njegovo počinjene iz koristoljublja pri čemu je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.¹⁰⁰

Prvenstvena zaštita dobrobiti i prava djeteta propisana je Obiteljskim zakonom koji daje obvezu sudovima i javnopravnim tijelima da prilikom odlučivanja o djetetovim pravima vode računa ponajprije o zaštiti njegovih prava i dobrobiti.¹⁰¹ Upravo zato neprovođenje, sprječavanje ili onemogućavanje provođenja tih odluka koje su donesene od strane suda, zavoda za socijalnu skrb ili drugo državno tijelo označavaju povredu djetetove dobrobiti. Težina počinjenog kaznenog djela ovisi o svojstvu počinitelja, odnosno je li riječ o službenoj osobi ili ne. U slučaju da službena osoba ne provodi odluke suda ili drugih državnih tijela ili pravodobno ne ispunjava zakonske obveze i ne postupa po pravilima struke, ista će se kazniti kaznom zatvora do tri godine uz uvjet da zbog toga bude ugroženo zdravlje i dobrobit djeteta čime se traži konkretna opasnost.¹⁰² Riječ je o namjernom postupanju, ali ovo kazneno djelo moguće je počiniti i iz nehaja te će se u tom slučaju službena osoba kazniti kaznom zatvora do jedne godine.¹⁰³ Za sve ostale osobe propisana je kazna zatvora do jedne godine s tim da se počinitelj može osloboditi kazne ako do pokretanja kaznenog postupka omogući provođenja odluka za zaštitu dobrobiti djeteta.¹⁰⁴

⁹⁹ Cvitanović, L., et. al., op. cit., str. 231.

¹⁰⁰ Kazneni zakon, op. cit., čl. 170.

¹⁰¹ Obiteljski zakon, op. cit., čl. 5.

¹⁰² Kazneni zakon, op. cit., čl. 173. st. 2. i 3.

¹⁰³ Ibid., čl. 173. st. 4.

¹⁰⁴ Ibid., čl. 173. st. 1. i 5.

Pravo djeteta na život s roditeljima i njihovu roditeljsku skrb predmet je kaznenog djela oduzimanja djeteta koje obuhvaća oduzimanje, protupravno zadržavanje ili onemogućavanje življenja djeteta s roditeljem, posvojiteljem, skrbnikom ili drugom osobom i ustanovom kojoj je dijete povjereno.¹⁰⁵ Kako je navedeno u presudi Županijskog suda u Zagrebu „...proizlazi da se optuženik tereti, da 24. travnja 2016. majci i zakonskoj zastupnici M. V. K. nije vratio njihovo zajedničko dijete P. K. nakon što je završen termin susreta i druženja s ocem, po intervenciji policije, „onemogućio“ da uđu u dvorište i kuću te uzmu maloljetnu oštećenu i predaju je majci...“ Djelo je kažnjivo kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina, a ako je djelo počinjeno s ciljem da se dijete trajno zadrži ili je dijete napustilo Republiku Hrvatsku ili mu je teže ugroženo zdravlje, odgoj, školovanje ili dobrobit, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina. Ako je dijete oduzeto od strane roditelja ili posvojitelja onda se blaže kažnjava kaznom zatvora do tri godine, odnosno od šest mjeseci do pet godina ako je riječ o kvalificiranom obliku.¹⁰⁶ Najteži oblik ovog kaznenog djela bit će u slučaju prouzročenja smrt djeteta pri čemu se počinitelja može kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.¹⁰⁷

Promjena obiteljskog stanja djeteta označava promjenu njegovog statusa člana obitelji, odnosno njegove pripadnosti određenoj obitelji.¹⁰⁸ Tako je podmetanje, zamjena, davanje lažnih podataka ili bilo kakav drugi način promjene obiteljskog stanja djeteta kažnjivo kaznom zatvora do tri godine, a propisano je ujedno i kažnjavanje za počinjenje ovog djela iz nehaja i to kaznom zatvora do jedna godine.¹⁰⁹

Napuštanje djeteta s ciljem njegova trajnog rješavanja kazneno je djelo koje je kažnjivo kaznom zatvora do tri godine.¹¹⁰ Osim što je kazneno djelo, napuštanje djeteta ujedno je i jedna od posebnih pretpostavki za lišavanje roditelja roditeljske skrbi.¹¹¹ Riječ je o grubom zanemarivanju roditeljske dužnosti da skrbi i brine o djetetu te je dostatan razlog da se djetetu pronađe drugi odgovarajući oblik skrbi primjerice putem posvojenja.

Povreda privatnosti, kako je prethodno navedeno, označava povredu nepovredivosti doma i poslovnog prostora, tajnost pisama, drugim pošiljaka i profesionalne tajne, zabranu zvučnog i slikovnog snimanja, kao i zabranu nedozvoljene uporabe osobnih podataka, drugim riječima, štiti se miješanje u privatni i obiteljski život, dom te dopisivanje. Djetetova privatnost zaštićena je kroz zabranu iznošenja podataka iz njegovog osobnog ili obiteljskog života,

¹⁰⁵ Ibid., čl. 174. st. 1.

¹⁰⁶ Ibid., čl. 174. st. 2. i 4.

¹⁰⁷ Ibid., čl. 174. st. 5.

¹⁰⁸ Pavlović, Š., op. cit., str. 813.

¹⁰⁹ Kazneni zakon, op. cit., čl. 175.

¹¹⁰ Ibid., Čl. 176.

¹¹¹ Obiteljski zakon, op. cit., čl. 171.

objavljivanje fotografije ili otkrivanje identiteta suprotno popisima uz dodatan uvjet, a to je izazivanje uznemirenosti, poruge drugih osoba ili ugroze dobrobiti djeteta što se kažnjava kaznom zatvora do jedne godine.¹¹² Uznemirenost bi značilo stanje nemira popraćenog težim duševnim smetnjama, poruga bi se odnosila na povredu časti i ugleda, dok se ugroza dobrobiti djeteta prepušta sudskom tumačenju ovisno o konkretnim okolnostima.¹¹³ Čest slučaj je iznošenje osobnih podataka djeteta putem medija u kojima novinari često koriste djecu kao dio medijskog prostora upravo onda kada oni predstavljaju žrtve ili počinitelje nekog kaznenog djela kako bi kroz osjetljive teme privukli što više kupaca.¹¹⁴ Ovakav način kršenja djetetove privatnosti čini kvalificirani oblik predmetnog djela, a uključuje iznošenje informacija putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način kojim veći broj osoba čini informacije dostupnima, a kažnjivo je kaznom zatvora do dvije godine.¹¹⁵ Još strože kažnjavanje, kaznom zatvora do tri godine, propisano je za počinjenje ovog kaznenog djela od strane službene osobe ili u obavljanju profesionalne djelatnosti.¹¹⁶

Kako je navedeno, od međunarodnih dokumenata pa sve do nacionalnih propisa, djetetu se jamče prava na roditeljsku skrb, razvoj, odgoj, obrazovanje, sigurnost u obitelji koja se štite kroz kazneno djelo njihove povrede. Pošto se ovo kazneno djelo može počinuti i činjenjem i nečinjenjem, tako će biti i izloženo. Grubo zanemarivanje dužnosti podizanja, odgoja i obrazovanja djeteta od strane roditelja, posvojitelja, skrbnika ili druge osobe, kažnjava se kaznom zatvora od jedne do tri godine.¹¹⁷ Riječ je o kaznenom djelu nečinjenja kojim roditelji, skrbnik ili druga osoba ne izvršava svoje dužnosti koje ima prema djetetu. Dobar primjer je presuda Općinskog suda u Osijeku,¹¹⁸ prema kojoj je okrivljenica E. A. zanemarila potrebe svoje djece za pravilan rast, razvoj, zdravstveno stanje i odgoj tako što nije vodila brigu o ishrani, zdravlju, higijeni, školi i njihovim drugim najnužnijim potrebama te su djeca popustila u školi i ujedno su bila prepuštena sama sebi. Svakako je bitno utvrditi da je došlo do grubog zanemarivanja kroz objektivne i subjektivne okolnosti počinjenja, odnosno s obzirom na posljedice, trajanje, jačinu, bezobriznost i ostale.¹¹⁹ Drugi način počinjenja ovog kaznenog djela jest činjenjem, odnosno zlostavljanjem, prisiljavanjem na pretjerani rad, rad koji ne odgovara

¹¹² Kazneni zakon, op. cit., čl. 178. st. 1.

¹¹³ Pavlović, Š., op. cit., str. 821.

¹¹⁴ Boko, Antea, Zaštita privatnosti djece u hrvatskim medijima: propisi i praksa, Mali Levijatan : studentski časopis za politologiju, vol. 8 br. 1, 2021, str. 165.

¹¹⁵ Kazneni zakon, op. cit. Čl. 178. st. 2.

¹¹⁶ Ibid., čl. 178. st. 3.

¹¹⁷ Ibid., čl. 177. st. 1.

¹¹⁸ Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 28. Kzd-136/2019-59, od 13. veljače 2023.

¹¹⁹ Martinović, Igor, Kazneno djelo povrede djetetovih prava - aktualne materijalnopravne i procesnopravne dvojbe, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29 br. 2, 2022, str. 353.

djetetovoj životnoj dobi, prosjačenje, navođenje na kakvo drugo, za dijete, štetno ponašanje ili grubim vrijeđanje djetetovih prava za koje je propisana kazna zatvora od jedne do pet godina.¹²⁰ Pod pojmom zlostavljanja ubrajaju se i fizičko i psihičko zlostavljanje djeteta, ali i drugih osoba ako je dijete izloženo istom. Primjer zlostavljanja vidljiv je u presudi Općinskog suda u Osijeku,¹²¹ prema kojoj je okrivljenik A. V. proglašen krivim jer je svojoj djeci, kroz razdoblje od deset godina, nanosio fizičku i psihičku bol tako što ih je tjelesno ozljeđivao, prijetio im oružjem, napadao njihovu majku te je takvim ponašanjem kroz dulje vremensko razdoblje djecu izložio intenzivnoj psihičkoj i fizičkoj boli i ugrozio njihov pravilan psihofizički razvoj. Pod pojmom pretjeranog rada ili rada koji ne odgovara djetetovoj dobi označena je zaštita od ekonomske eksploatacije i rada na opasnim poslovima koji štete djetetovu zdravlju i razvoju ili ometaju njegovo obrazovanje.¹²² Što se tiče ponašanja koja su šteta za djetetov razvoj, uzimaju se ona koja štete tjelesnom i duševnom zdravlju te djetetovoj dobrobiti, a je li ponašanje štetno, ovisit će o osobnim značajkama djeteta.¹²³ Zadnji način činjenja je grubo zanemarivanje koje, za razliku od grubog zanemarivanja dužnosti kao lakšeg oblika, označava samo one povrede koje su toliko snažne da su njihove posljedice dostatne za oduzimanje roditeljske skrbi.¹²⁴ O kvalificiranim oblicima ovih povreda bit će riječ ako se dijete odalo prosjačenju, prostituciji ili mu je prouzročena teška tjelesna ozljeda, za što se počinitelja kažnjava kaznom zatvora od jedne do osam godina, a prouzročenjem smrt djeteta od tri do petnaest godina.¹²⁵

5.2 Kaznena djela protiv obitelji

Kako navodi Obiteljski zakon, uzdržavanje je pravo, ali i dužnost roditelja, djece, bračnih i izvanbračnih drugova, srodnika u ravnoj lozi te pastorka, maćehe i očuha.¹²⁶ Prema navedenom, dijete ima pravo, a roditelj dužnost njegova uzdržavanja. Upravo je povreda ovog prava čest primjer u sudskoj praksi, a počinitelj je upravo onaj roditelj koji je sudskom odlukom bio obvezan na uzdržavanje djeteta. Iako je za ovo kazneno djelo propisana kazna zatvora do tri godine, ako je isto počinjeno prema djetetu osobi koja zbog starosti, bolesti, mentalnog ili

¹²⁰ Kazneni zakon, op. cit., čl. 177. st. 2.

¹²¹ Presuda općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 44 Kzd-59/2021-11, od 27. veljače 2023.

¹²² Konvencija o pravima djeteta, op. cit., čl. 32. st. 1.

¹²³ Martinović, I., op. cit., str. 359.

¹²⁴ Ibid., čl. 361.

¹²⁵ Kazneni zakon, op. cit., čl. 177. st. 3. i 4.

¹²⁶ Obiteljski zakon, op. cit., čl. 281.

tjelesnog oštećenja nije sposobna za rad,¹²⁷ u praksi se okrivljenicima u većini slučajeva izriče uvjetna osuda uz dodatnu posebnu obvezu isplate novčanog iznosa neisplaćenog uzdržavanja.

Moglo bi se reći da se rodoskrnućem štiti zdravlje djeteta. Naime, poznato je kako potomke incestnih obitelji često prate fizička i psihička oboljenja, premda je u prošlosti incest bio dosta čest i uobičajen pogotovo među plemstvom i vladajućima. Danas je ono zabranjeno u velikoj većini zakonodavstava te opravdano izaziva zgražanje javnosti. Osim mogućih posljedica za buduće potomke, žrtve incesta su te koje proživljavaju najteže posljedice kroz gubitak povjerenja u ljude, otežano stupanje u emotivne odnose u odrasloj dobi, poremećaje u društvenom životu ali i brojne psihofizičke posljedice kao što su konstantan strah, noćne more, fobije, razdvajanje ličnosti, osjećaj bezvrijednosti i ostale.¹²⁸ Osim s djetetom, rodoskrnuće obuhvaća spolni odnos ili s njime izjednačenu spolnu radnju sa srodnikom u ravnoj lozi, bratom, sestrom, polubratom ili polusestrom, po krvi ili po posvojenju, a kažnjivo je kaznom zatvora do jedne godine.¹²⁹ Rodoskrnuće izvršeno od strane djeteta nije kažnjivo, ali jest i dalje protupravno te omogućuje primjerice roditelju koji zatekne vlastitu djecu u spolnom činu da iste razdvoji uz primjenu sile.¹³⁰

Nasilje u obitelji jedan je od najčešćih počinjenih kaznenih djela ove glave zakona. Riječ je o širokom pojmu koji prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji obuhvaća tjelesno nasilje i kažnjavanje, psihičko nasilje koje je kod žrtve izaziva povredu dostojanstva ili uznemirenost, spolno uznemiravanje, ekonomsko nasilje te zanemarivanje potreba osoba s invaliditetom ili osobe starije životne dobi.¹³¹ Upravo je kazneno djelo nasilja u obitelji označeno kao spoj kršenja odredaba Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i posljedica koje takvo postupanje ostavlja na žrtvu, odnosno člana obitelji ili bliske osobe. Riječ je o izazvanom strahu za vlastitu sigurnost ili sigurnost bliskih osoba te dovođenje u ponižavajući položaj ili stanje dugotrajne patnje koje se kažnjava kaznom zatvora od jedne do tri godine.¹³² Bitno je napomenuti kako je nasilje u obitelji, osim kao kazneno djelo, inkriminirano i kao prekršaj što dovodi do potrebe jasnog razgraničenja ova dva oblika. Sudska praksa utvrdila je kako se kazneno djelo očituje u većoj kriminalnoj količini, visokom stupnju nasilja, surovosti ili bešćutnosti te prouzročenju težih posljedica kod žrtve u vidu izraženog poniženja ili patnje.¹³³ Policijska praksa također je

¹²⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 172. st. 2.

¹²⁸ Bulatović, Anđelka, Posljedice zlostavljanja i zanemarivanja djece predškolskog uzrasta, Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, vol. LVIII br., 27, 2012, str. 217.

¹²⁹ Kazneni zakon, op. cit., čl. 179. st. 1.

¹³⁰ Turković, K., et. al., op. cit., str. 236

¹³¹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, čl. 10.

¹³² Kazneni zakon, op. cit., čl. 179.a.

¹³³ Martinjak, Davorka; Filipović, Hrvoje, Prekršajna ili kaznena odgovornost u slučaju nasilja u obitelji, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26 br. 2, 2019, str. 636.

uspostavila kriterije razgraničenja, a to su intenzitet nasilničkog ponašanja u obitelji koji se odnosi na količinu i težinu primijenjenog nasilja, sredstvo počinjenja i nastale tjelesne ozljede te kontinuitet činjenja kaznenog djela koje često traje dugi niz godina.¹³⁴ Iz primjera dviju presuda, vrlo je jasno vidljivo razgraničenje. Presudom Općinskog kaznenog suda u Zagrebu,¹³⁵ okrivljenik H. H. proglašen je krivim za kazneno djelo nasilja u obitelji jer je kroz dvije godine svakodnevno vrijeđao suprugu V. H. pogrđnim riječima, fizički ju ozlijedio te sve u prisutnosti kćeri svoje supruge, a jednoj od njih je mašući nožem htio zastrašiti. Takvim ponašanjem je žrtve doveo u ponižavajući položaj i kod njih izazvao osjećaj srama, povrede dostojanstva i straha za vlastiti život i sigurnost. Manji intenzitet, izoliranost događaja i slabije posljedice vidljive su u Presudi Općinskog prekršajnog suda u Zagrebu,¹³⁶ prema kojoj je okrivljenik R. R. proglašen krivim jer je u alkoholiziranom stanju vrijeđao svoju kćer te ju odgurnuo rukama u predjelu prsnog koša što je kod nje izazvalo osjećaj uznemirenosti i povrede dostojanstva.

6. KAZNENOPRAVNA ZAŠTITA DJETETA

Pod pojmom kaznenopravne zaštite podrazumijeva se ukupnost odredbi uz posebnost sudskog postupanja koje služi pojačanoj zaštiti djece od kriminalnog ponašanja odraslih.¹³⁷ Odredbe kaznenopravne zaštite djece sadržane su u Zakonu o kaznenom postupku te u Zakonu o sudovima za mladež u kojima je propisana potreba specijalizacije svih službenika koji dolaze u kontakt s djetetom, žurnost postupka, posebnost ispitivanja djece te tajnost postupka. Kako je već navedeno, dijete kao žrtva kaznenih djela posebno je ranjiva skupina prema kojem je nužno kazneni postupak provesti na što obzirniji i pažljiviji način te svakako u što kraćem roku. Važno je da svaka osoba koja dođe u doticaj s djetetom nad kojim je počinjeno kazneno djelo bude obučena i specijalizirana za rad s djecom upravo zbog delikatnosti situacije, moguće sekundarne viktimizacije, stigmatizacije te poduzeti sve mjere koje su u najboljem interesu djeteta kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. U prvom redu riječ je o policijskim službenicima, djelatnicima Centra za socijalnu skrb, sudskim vještacima, odvjetnicima, sucima, ali i osobama izvanpravne struke kao i roditeljima, odgajateljima,

¹³⁴ Ibid., str. 639.

¹³⁵ Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 13.-K-1262/21-7, od 16. lipnja 2021.

¹³⁶ Presuda Općinskog prekršajnog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 84. Pp-18075/2022, od 22. studenoga 2022.

¹³⁷ Zbornik priopćenja sa stručnih skupova pravobraniteljice za djecu, Dijete u pravosudnom postupku - Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Pravobranitelj za djecu, Zagreb, 2012, str. 50

odnosno drugim osobama kojima se dijete povjerilo ili koje su saznale za počinjenje kaznenog djela.

Prvi koraka pri saznanju za počinjeno kazneno djelo jest obraćanje nadležnim institucijama, policiji i centru za socijalnu skrb, što je vidljivo iz priloženog iskaza svjedokinje prema presudi Županijskog suda u Zagrebu. „Svjedokinja A. P., psihologinja gimnazije, iskazala je da ju je 19. 05. 2015. F. razrednica prof. H. obavijestila da joj se učenik F. povjerio da je bio izložen seksualnom zlostavljanju od bratića s majčine strane...Predočila je F. obvezu škole da službenim putem obavijesti nadležne, kao i roditelje. Bio je zabrinut kako će njegovi reagirati i hoće li mu se vjerovati, što je uobičajeno u takvim situacijama.“ Ujedno vidljiva je zabrinutost djeteta, sram te zatvorenost što ukazuje na nužnost povećane brige, stručnosti i pažljivosti prema djetetu.

Kad policija sazna da je na štetu djeteta počinjeno neko od gore navedenih kaznenih djela prema, odmah će obavijestiti državnog odvjetnika za mladež koji je dužan u roku od tri dana od upisa kaznene prijave predložiti sucu istrage ispitivanje djeteta kao svjedoka, odnosno žrtve.¹³⁸ Ispitivanje djece, pogotovo one koja ne mogu razumjeti značenje situacije u kojoj se nalaze, bitno je provesti putem stručnih osoba te na izrazito obziran način kako se dijete ne bi osjećalo nesigurno, ugroženo i kako ne bi došlo do sekundarne viktimizacije. Prilikom prvog ispitivanja u policiji i državnom odvjetništvu, dijete ima pravo na ispitivanje od strane osobe istog spola te uskrate odgovora na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom kako bi se očuvalo dostojanstvo i privatnost žrtve.¹³⁹ Ispitivanje djeteta mlađeg od četrnaest godina propisano je Zakonom o kaznenom postupku kojeg provodi sudac istrage i to bez prisutnosti drugih stranaka. Ispitivanje se provodi putem audio-videouređaj kojim rukuje stručni pomoćnik kako bi se zaštitila tajnost osobnih podataka djeteta i ujedno kako ne bi došlo do kontakt između počinitelja i žrtve. Osim suca istrage, ispitivanju prisustvuje psiholog, pedagog i druge stručne osobe. Roditelj ili skrbnik može prisustvovati ako to ne bi bilo protivno interesima postupka ili djeteta, primjerice, ako je roditelj ujedno i optuženik onda svakako neće prisustvovati ispitivanju. Također, stranke ne mogu izravno postavljati pitanja djetetu već to vrše putem stručne osobe i po odobrenju suca istrage. Ispitivanje će se snimiti i staviti u zapisnik, a dijete se samo iznimno može ponovno ispitati. Razlog tome jest moguća sekundarna viktimizacija, ponovni susret s počiniteljem kaznenog djela, trauma koju su doživjela.¹⁴⁰ Zahtjev za ponovnim

¹³⁸ Zakon o sudovima za mladež, op. cit., čl. 115. st. 1.

¹³⁹ Stipišić, Ljiljana, Procesni aspekti ispitivanja djece žrtava i recentna sudska praksa u svjetlu Direktive 2012/29/EU, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 25 br. 2, 2018, str 558.

¹⁴⁰ Zakon o parničnom postupku, op. cit., čl. 292. st. 1.

ispitivanjem često je jedan od žalbenih razloga optuženika, ali ujedno i razlog kojeg drugostupanjski sudovi odbijaju što je vidljivo iz presude Visokog kaznenog suda koji je naveo: „...pri čemu je bitno pravo žrtve da bude saslušana bez neopravdane odgode te da se daljnje saslušanje provodi samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka, a ne radi ponavljanja iskaza...svako dodatno ispitivanje takvog djeteta pa i po proteku vremena je svakako sekundarna viktimizacija žrtve, a za što pritom nema ni opravdanja u prijedlogu obrane tvrdeći da nije navedeno što bi se dodatno trebalo utvrditi ponovnim ispitivanjem oštećenice, a o čemu se već nije izjasnila.“¹⁴¹ Dijete kao svjedok, osim posebnosti ispitivanja, ima jednaka prava kao i ostali svjedoci u smislu oslobođenja od obveze svjedočenja. Posebnu pozornost sudac treba posvetiti djetetu koje treba ispitati kao svjedoka te ga je dužan upozoriti na odredbe o oslobođenju od obveze svjedočenja kada je ono u rodbinskom odnosu s počiniteljem jer dijete koje s obzirom na dob i duševnu razvijenost nije sposobno shvatiti značenje prava da ne mora svjedočiti, ne može se ispitati kao svjedok. Ipak, saznanja dobivena od djeteta putem stručnih osoba, rođaka i drugih koje su bile u kontaktu s njim i kojima se dijete povjerilo, mogu se koristiti kao dokaz.¹⁴² Osim stručnog i pažljivog ispitivanja, vodi se briga i o djetetovu psihičkom i fizičkom stanju te mu se omogućava pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava te podnošenje imovinskopravnog zahtjeva ako je prema njemu počinjeno kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina te ako trpi teže posljedice kaznenog djela.¹⁴³ I kod kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima djetetu se osiguravaju pravo na razgovor sa savjetnikom te pravo na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava. Dijete, osim prava koja pripadaju svakoj žrtvi, ima pravo i na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, tajnost osobnih podataka te isključenje javnosti.¹⁴⁴

Također, važno je napomenuti odredbe o zastari vezane za kaznena djela počinjena na štetu djeteta. Riječ je o zastari kaznenog progona te zastari izvršenja kazne. Kod većine kaznenih djela propisano je vrijeme prema kojem zastarijeva pokretanje kaznenog progona te prema kojem se kazna zatvora ne može izvršiti ako protekne određeni broj godina. Ipak, zakonodavac je propisao određena teška kaznena djela kod kojih ne zastarijeva pokretanje kaznenog progona te izvršenje kazni. Između ostalih to su: kazneno djelo teškog ubojstva propisano člankom 111. i teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta

¹⁴¹ Presuda Visokog kaznenog suda, Poslovni broj: I Kžzd-6/2021-4, od 27. svibnja 2021.

¹⁴² Zakon o kaznenom postupku, op. cit., čl. 285. st. 4.

¹⁴³ Stipišić, Lj., op. cit., str. 557.

¹⁴⁴ Zakon o kaznenom postupku, op. cit., čl. 44. st. 1.

propisana članakom 166. stavcima 2. i 3.¹⁴⁵ Što se tiče tijeka zastare kaznenog progona, ona počinje teći danom kad je kazneno djelo počinjeno, odnosno nastupom posljedice koja je obilježje kaznenog djela. Ovdje je zakonodavac također napravio iznimku za kaznena djela počinjena na štetu djeteta time što je propisao da zastara kaznenog progona počinje teći tek od punoljetnosti žrtve. Istraživanja su pokazala kako između 30 i 80% djece razotkrivaju zlostavljanje tek u odrasloj dobi, što se objašnjava brojnim i različitim razlozima, uključujući nedostatak razumijevanja zlostavljajućeg aspekta događaja, emocionalne motive, amneziju te aktivno nastojanje djece da zaborave ili isključe pamćenje za zlostavljanje.¹⁴⁶ Kaznena djela za koje zastara kaznenog progona počinje teći tek od punoljetnosti žrtve su: ropstvo (čl. 105. st. 3.), trgovanje ljudima (čl. 106. st. 2. i 3.), teško ubojstvo (čl. 111.), sudjelovanje u samoubojstvu (čl. 114. st. 2.), sakaćenje ženskih spolnih organa (čl. 116. st. 3.), teška tjelesna ozljeda (čl. 118.), osobito teška tjelesna ozljeda (čl. 119.), teška kaznena djela protiv spolne slobode (čl. 154.), bludne radnje (čl. 115. st. 2.), spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina (čl. 158.), spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina (čl. 159.), zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina (čl. 160.), podvođenje djeteta (čl. 162.), iskorištavanje djece za pornografiju (čl. 163.), iskorištavanje djece za pornografske predstave (čl. 164.), teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (čl. 166. st. 1.), omogućavanje izvanbračnog života s djetetom (čl. 170.), ostavljanje u teškom položaju bliske osobe (čl. 171.), napuštanje djeteta (čl. 176.) te povreda djetetovih prava (čl. 177.).¹⁴⁷

7. STATISTIKA POČINJENJA KAZNENIH DJELA NA ŠTETU DJECE

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku¹⁴⁸, u narednim poglavljima bit će izložena statistika počinjenje kaznenih djela u razdoblju od 2018. godina do 2022. godine. U obzir su uzeta sva prethodno navedena kvalificirana kaznena djela, kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta te ona koja se u Glavi protiv braka, obitelji i djece mogu počinuti na štetu djeteta.

Grafikon 1. prikazuje broj osuđenih počinitelja sve tri skupine kaznenih djela od 2018. godine do 2022. godine. U cijelom predmetnom razdoblju najveći broj osuđenih osoba bilo je

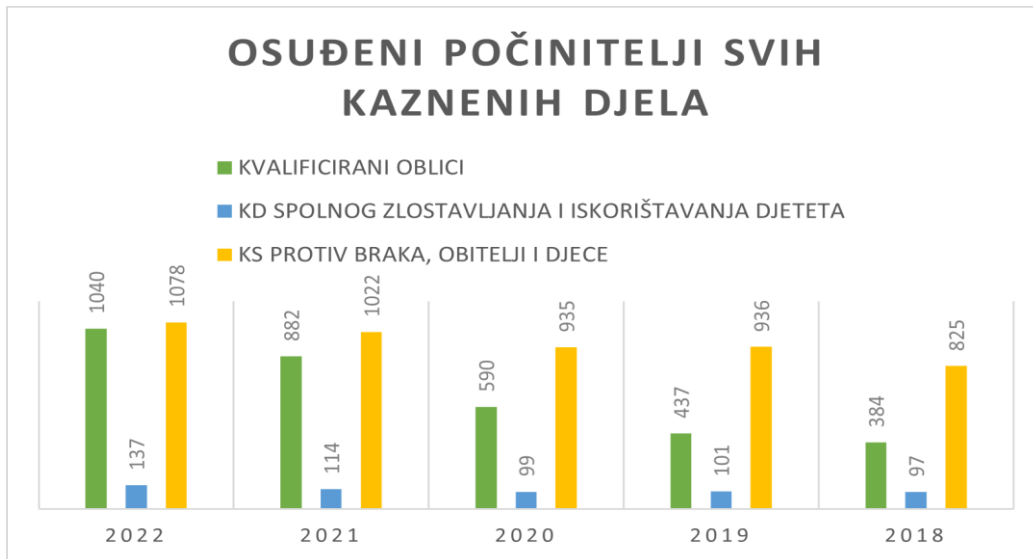
¹⁴⁵ Kazneni zakon, op. cit., čl. 81. st. 2.

¹⁴⁶ Čorić, V., Buljan, Flander, G., Štimac, D., op. cit., str. 266

¹⁴⁷ Kazneni zakon, op. cit., čl. 82.

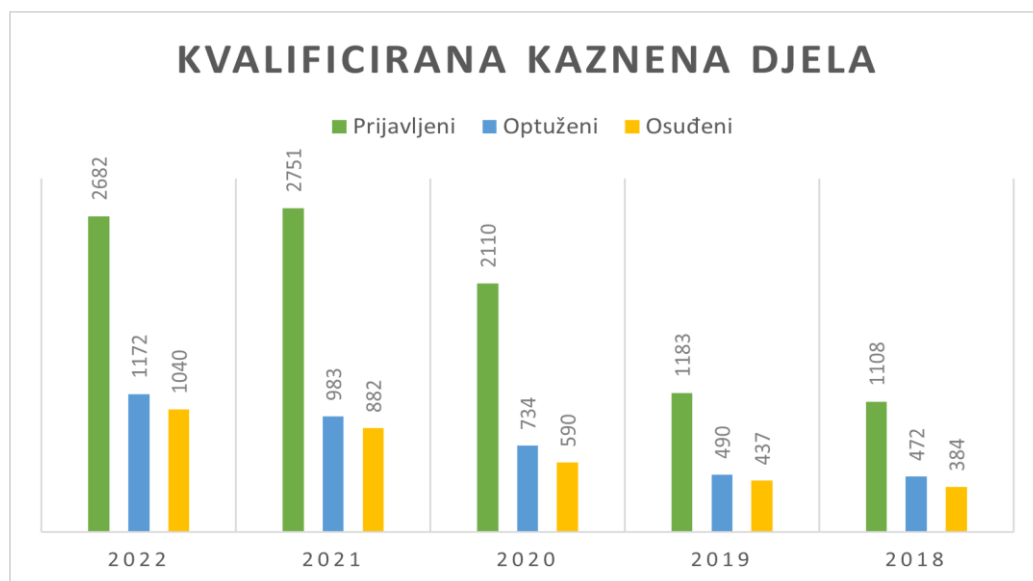
¹⁴⁸ Samostalno prikupljeni podaci iz godišnjih statističkih izvješća Državnog zavoda za statistiku (Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude od 2018. do 2022. godine), Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>, 25. kolovoza 2022.

zbog počinjenja kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece, dok je najmanji broj osuđenih bilo kod kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece. Kvalificirani oblici također čine veliki broj, ali treba uzeti u obzir kako u toj skupini 85% čine kaznena djela tjelesne ozljede i prijetnje koja se mogu počiniti prema većoj skupini osoba te nisu sva počinjena na štetu djece. Ako se izuzmu kaznena djela koja se mogu uz djecu počiniti i protiv drugih osoba onda je za kazneno djelo povrede prava djeteta osuđen najveći broj počinitelja što će biti prikazano u narednim tablicama.

Grafikon 1: Osuđeni punoljetni počinitelji svih kaznenih djela počinjenih na štetu djeteta od 2018. do 2022. godine

7.1 Kvalificirani oblici kaznenih djela

Grafikon 2: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kvalificiranih oblika kaznenih djela od 2018. do 2022. godine

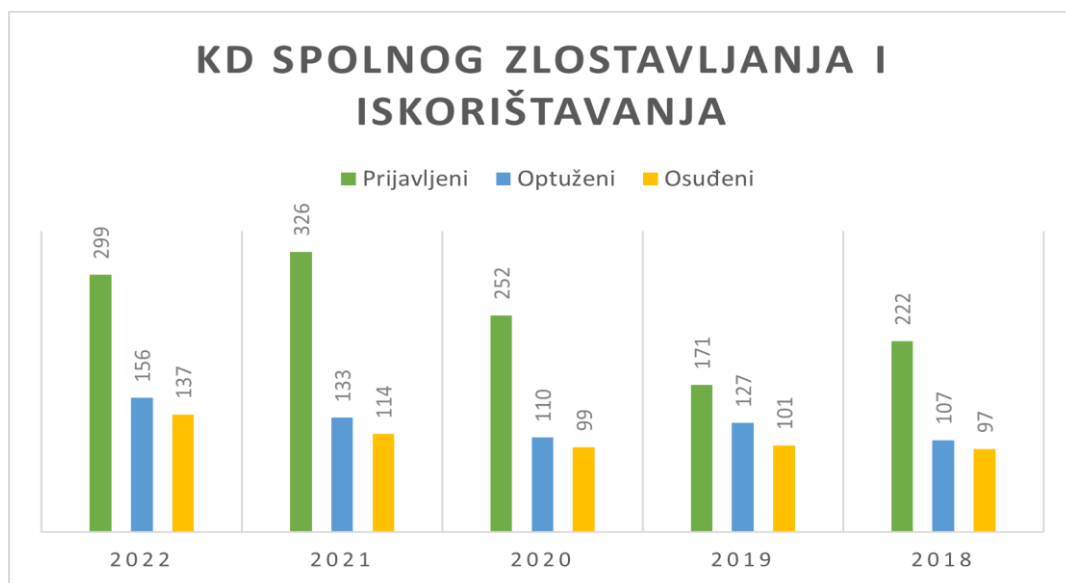
Od 2018. godine vidljiv je porast, kako prijavljeni i optuženih, tako i osuđenih počinitelja ovih kaznenih djela. U odnosu na 2018. godinu u kojoj je bilo svega 384 osuđena počinitelj, u 2022. godini taj broj je porastao skoro za 700 te je u 2022. godini broj osuđenih počinitelja iznosio 1040.

	2022			2021			2020			2019			2018		
	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni
čl. 105.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
čl. 106.	4	0	0	3	1	0	1	0	0	3	6	2	6	2	2
čl. 111.	3	5	2	7	4	2	6	2	2	3	1	1	2	1	0
čl. 114.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
čl. 116.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
čl. 117.	628	272	249	608	215	187	543	203	180	431	164	148	403	188	163
čl. 118.	102	48	43	109	46	33	87	43	35	106	36	32	83	48	38
čl. 119.	8	2	0	3	0	0	3	0	0	6	3	3	1	2	2
čl. 136.	32	18	16	31	9	8	28	9	6	18	8	5	31	11	10
čl. 137.	3	0	0	6	0	0	4	0	0	7	0	0	7	0	0
čl. 139.	1707	722	642	1792	597	547	1258	320	292	396	201	183	377	142	110
čl. 140.	144	68	58	137	71	66	123	123	44	145	44	36	139	40	30
čl. 146.	5	2	1	10	3	3	7	0	0	5	1	1	4	0	0
čl. 190.	18	15	13	8	18	17	24	17	15	25	9	9	20	13	11
čl. 191.	22	20	16	31	19	19	21	17	16	28	17	17	27	24	18

Tablica 1: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kvalificiranih oblika kaznenih djela od 2018. do 2022. godine

Od ukupnog osuđenih počinitelja u 2022. godini, dva su kaznena djela koja čine čak 85%, a to su kaznena djela tjelesne ozljede (čl. 117.) i prijetnje (čl. 139.). Ipak, valja uzeti u obzir kako navedena kaznena djela u svom kvalificiranom obliku propisuju počinjenje istih prema osobama posebno ranjivim zbog svoje dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje, trudnoće, prema službenoj osobi, novinaru, većem broju ljudi i ostalima. Što se tiče ostalih kaznenih djela, veći broj počinjenih čine kaznena djela teške tjelesne ozljede te nametljivog ponašanja koja čine skoro 10% od ukupnog broja osuđenih počinitelja u 2022. godini. Za kaznena djela ropstva, sudjelovanja u samoubojstvu, sakaćenja ženskih spolnih organa, otmice te neovlaštene proizvodnje i prometa stvarima zabranjenih u sportu nije bio osuđen niti jedan počinitelj u razdoblju od 2018. godine do 2022. godine, dok su ostala kaznena djela počinjena u vrlo malom broju.

7.2 Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta

Grafikon 3: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kaznenih djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece od 2018. do 2022. godine

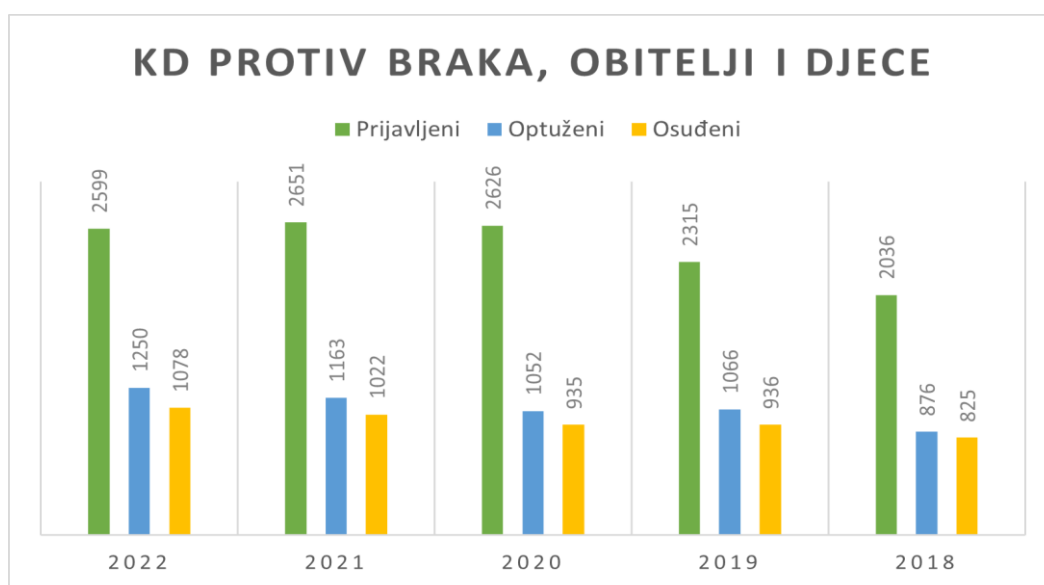
Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece također obilježava rast broja osuđenih počinitelja od 2018. godine do 2022. godine. U 2018. godini ukupan broj osuđenih počinitelja iznosio je 97, dok se u 2022. godini popeo na 137.

	2022			2021			2020			2019			2018		
	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni
đ. 158.	103	69	57	135	48	41	97	44	37	66	51	47	84	55	49
đ. 159.	3	1	1	3	1	1	2	0	0	1	2	1	3	0	0
đ. 160.	12	3	1	11	2	2	10	7	6	9	9	8	16	6	5
đ. 161.	8	3	3	8	10	4	9	3	3	6	3	2	4	5	4
đ. 162.	6	1	1	2	1	1	1	3	2	1	3	1	5	2	2
đ. 163.	107	60	59	113	42	39	82	23	21	50	25	23	57	25	23
đ. 164.	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
đ. 165.	22	4	3	25	13	12	32	7	7	19	19	4	25	4	4
đ. 166.	37	15	12	28	16	14	19	23	23	19	15	15	27	10	10

Tablica 2: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kaznenih djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece od 2018. do 2022. godine

Kaznena djela spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina te iskorištavanja djeteta za pornografiju čine najveći broj počinjenih kaznenih djela u svakoj godini. U 2022. godini, ova kaznena djela čine 85% ukupno počinjenih kaznenih djela. Za kazneno djelo spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina u razdoblju od 2018. godine do 2021. godine bilo je osuđeno najviše počinitelja, dok je u 2022. godini najviše osuđenih bilo za kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografiju. Osim teških kaznenih djela spolne zlouporabe i iskorištavanja djeteta kojih je u predmetnom razdoblju bilo najmanje 10, a najviše 23, za ostala kaznena djela broj osuđenih osoba iznosio je manje od 10, a za kazneno djelo iskorištavanja djece za pornografske predstave nije bila osuđena, a niti optužena niti jedna osoba.

7.3 Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece

Grafikon 4: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece od 2018. do 2022. godine

I ova Glava zakona bilježi porast prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja kroz predmetno razdoblje te je broj osuđenih od 2018. godine porastao za nešto više od 200 počinitelja. Iz ove Glave zakona isključena su kaznena djela protiv braka iz članaka 167., 168. i 169., te kazneno djelo povrede dužnosti uzdržavanja iz članka 172. stavka 1.

	2022			2021			2020			2019			2018		
	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni	Prijavljeni	Optuženi	Osuđeni
đ. 170.	24	9	9	13	17	16	19	19	18	33	16	12	33	13	13
đ. 171.	5	1	1	6	1	1	7	0	0	9	1	0	7	1	1
đ. 172.	527	530	479	551	456	422	562	446	410	674	548	484	735	553	491
đ. 173.	160	35	24	161	35	26	206	40	32	173	28	20	192	25	16
đ. 174.	31	2	2	29	10	7	45	9	5	43	5	3	35	4	1
đ. 175.	2	5	5	2	0	0	11	0	0	6	0	0	0	0	0
đ. 176.	0	1	0	6	0	0	1	1	1	3	0	0	0	1	0
đ. 177.	1073	366	301	1095	366	311	1136	303	262	931	300	265	719	196	232
đ. 178.	23	9	4	31	2	1	35	2	2	20	2	1	17	0	0
đ. 179.	5	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
đ. 179.a	749	292	253	754	276	238	604	232	205	423	166	151	297	83	71

Tablica 3: Prijavljeni, optuženi i osuđeni punoljetni počinitelji kaznenih djela protiv braka, obitelji i djece od 2018. do 2022. godine

Tri se kaznena djela ističu prema broju počinitelja, a to su povreda dužnosti uzdržavanja, povreda djetetovih prava te nasilje u obitelji. Za kazneno djelo povrede dužnosti uzdržavanja osuđen je najveći broj osoba kroz cijelo razdoblje, dok ga slijedi kazneno djelo nasilja u obitelji. Treba uzeti u obzir kako je oba kaznena djela moguće počinuti i na štetu djeteta, ali i drugih osoba kao što su osobe koje nisu sposobne za rad ili članovi obitelji pa nisu sva počinjena isključivo prema djeci. Također, kazneno djelo nasilja u obitelji bilježi najveći porast s 71 osuđenog počinitelja u 2018. godini na čak 253 osuđena počinitelja u 2022. godini. Kod kaznenih djela neprovođenja odluka za zaštitu dobrobiti djeteta te omogućavanja izvanbračnog života s djetetom vidljiv je dvoznamenkasti broj počinitelja, ali ostala kaznena djela bilježe najviše 7 počinitelja. Za kazneno djelo rodoskrvuća nije osuđena niti jedna osoba u cijelom razdoblju od 2018. godine do 2022. godine.

8. ZAKLJUČAK

Iako su u današnje vrijeme djeca priznata kao pravni subjekti te im je od nacionalne pa do međunarodne razine zajamčen cijeli spektar prava, njihovo kršenje je i dalje aktualno. Djeca nemaju sposobnosti, znanja i mogućnosti sama sebi pružiti zaštitu te je upravo iz tog razloga na državama, ustanovama, službenicima, ali i djetetu najbližim osobama obveza da ih zaštite i spriječe zadiranje i povredu njihova djetinjstva i odrastanja. One osobine djeteta koja ga čine ranjivim, počinitelje kaznenih djela čine lagodnijim u njihovu izvršenju. Znaju da je dijete nemoćno, da možda još uvijek ne shvaća što znači zabranjeno postupanje, da ga je lako ušutkati i prikriti što se dogodilo. Svakako je velik problem to što su počinitelj u većini slučajeva osobe koje se svakodnevno nalaze u djetetovom okruženju, dijete ih poznaje i razvilo je s njima odnos povjerenja.

Kvalificirani oblici temeljnih kaznenih djela čine mali postotak ugroze za dijete, ali svakako ne treba zanemariti njihov broj, pogotovo onih protiv života i tijela jer nisu bezrazložno propisane veće kazne zatvora. Kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece čine zasebnu skupinu u zakonu i može se reći da su najteža i najgora kaznena djela koja se mogu počinuti protiv djeteta. Prvenstveno, riječ je o kaznenim djelima koja uvode djecu u seksualne aktivnosti za koja nisu razvijena niti fizički niti psihički. Počinitelji su često djetetu bliske osobe koje bi mu trebale pružiti sigurnost i zaštitu, a počine upravo suprotno. Na kraju, posljedice su te koje najviše ostavljaju traga, i osim što djetetu prekidaju djetinjstvo, čine ga ranjivim i u odrasloj dobi. Također, napredak tehnologije ne donosi dobro po pitanju ovih kaznenih djela, a pogotovo onih koja se mogu počinuti bez dolaženja u izravan kontakt s djetetom. Kaznenim djelima protiv braka, obitelji i djece štiti se dijete od povrede njegova prava na nesmetan rast, razvoj, obrazovanje te obiteljski život. Ipak, i u ovim kaznenim djelima, česta povreda prava dolazi od onih kojima je dužnost skrbiti i brinuti za dijete. Nasilje u obitelji i povreda djetetovih prava čine najčešće počinjena kaznena djela i to upravo do strane roditelja. Opet, osim fizičkih ozljeda, djetetu se narušava psihičko zdravlje te vrlo često popušta u školi te se posljedice protežu i u budućnosti.

Osim zaštite djeteta kroz inkriminaciju kaznenih djela, postupovna prava također su od velikog značaja. Nakon što je nad njima počinjeno kazneno djelo, zadnje što je potrebno je ponovna viktimizacija djeteta i osjećaj straha i nepovjerenja. Potrebno je da svaki službenik koji dolazi u kontakt s djetetom bude stručan i specijaliziran kako ne bi došlo do pogoršanja proživljene traume. Ispitivanje putem audio-videouređaja, osigurana tajnost podataka i

isključenje javnosti, kao i pravo na stručnu pomoć vrlo su značajni u provođenju kaznenog postupka.

Često izgovorena rečenica odraslih je da su djeca naša budućost. Njihovom zaštitom i omogućavanjem nesmetanog djetinjstva ona će postati naša budućnost, ali samo ako se poduzmu svi naponi da im odrastanje prođe u što manjem doticaju s kaznenim zakonodavstvom i kaznenim djelima, a što više s osobama koja će im pružiti svu potrebnu skrb i njegu.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Boko, Antea, Zaštita privatnosti djece u hrvatskim medijima: propisi i praksa, Mali Levijatan : studentski časopis za politologiju, vol. 8 br. 1, 2021, str. 161-174
2. Bulatović, Anđelka, Posljedice zlostavljanja i zanemarivanja djece predškolskog uzrasta, Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, vol. LVIII br. 27, 2012, str. 211-221
3. Cvitanović, Leo; Derenčinović, Davor; Turković, Ksenija; Munivrana, Vajda, Maja; Dragičević, Prtenjača, Marta; Maršavelski, Aleksandar; Roksandić, Vidlička, Sunčana, Kazneno pravo posebni dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018
4. Čorić, Vesna; Buljan, Flander, Gordana; Štimac, Domagoj, Seksualno zlostavljanje djece: dijagnostička obrada i čimbenici koji utječu na razotkrivanje, Pedijatar Croatia, Zagreb, vol. 52, br. 4/2008, str. 263-266
5. Čulo, Rešetar, Ivana, Pravna zaštita djece od nasilja, TIM press, Zagreb, 2023
6. Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća, Punoljetni počinitelji kaznenih djela,
7. prijave, optužbe i osude, 2018.-2022., dostupno na: <http://www.dzs.hr/> (25. kolovoza 2022.)
8. Jurinić, Jakov; Vejmelka, Lucija; Galiot, Mijo, Seksualno iskorištavanje djece na internetu: od povijesnog prikaza do suvremenih trendova, Policija i sigurnost, vol. 29 br. 4/2020, str. 404-425
9. Kopic, Željka; Korajac, Valerija, Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, vol. LVI br. 24, 2010, str. 45-54
10. Martinović, Igor, Kazneno djelo povrede djetetovih prava - aktualne materijalnopravne i procesnopravne dvojbe, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29 br. 2, 2022, str. 343-375
11. Martinjak, Davorka; Filipović, Hrvoje, Prekršajna ili kaznena odgovornost u slučaju nasilja u obitelji, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 26 br. 2, 2019, str. 621-653
12. Pavlović, Šime, Kazneni zakon: zakonski tekst, komentari, sudska praksa, pravna teorija, Libertin naklada, Rijeka, 2015

13. Pravobranitelj za djecu, Dijete u pravosudnom postupku - Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Zbornik priopćenja sa stručnih skupova pravobraniteljice za djecu, Zagreb, 2012
14. Šeparović, Zvonimir, Viktimologija: studije o žrtvama, Informator, Zagreb, 1998
15. Škrtić, Dražen, Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba uporabom informacijsko – komunikacijske tehnologije, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 34 br. 2, 2013, str. 1139-1170
16. Stipišić, Ljiljana, Procesni aspekti ispitivanja djece žrtava i recentna sudska praksa u svjetlu Direktive 2012/29/EU, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 25 br. 2, 2018, str. 547-574
17. Turković, Ksenija; Novoselec, Petar; Grozdanić, Velinka; Kurtović, Mišić, Anita; Derenčinović, Davor; Bojanić, Igor; Munivrana, Vajda, Maja; Mrčela, Marin; Nola, Sanja; Roksandić, Vidlička, Sunčana; Tripalo, Dražen; Maršavelski, Aleksandar, Komentar kaznenog zakona i drugi izvori novoga hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Narodne novine, Zagreb, 2013

Pravni izvori:

1. Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća EU-a od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, Official Journal of the European Union
2. Kazneni zakon, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22
3. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, Međunarodni ugovori, 15-65/90
4. Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja, Narodne novine, Međunarodni ugovori, 11-94/11
5. Obiteljski zakon, Narodne novine NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23
6. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
7. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22
8. Zakon o sudovima za mladež, Narodne novine 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19,
9. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Narodne novine 70/17, 126/19, 84/21, 114/22

Sudska praksa:

1. Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 13.-K-1262/21-7, od 16. lipnja 2021
2. Presuda Općinskog prekršajnog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 84. Pp-18075/2022, od 22. studenoga 2022
3. Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 16. K-309/2022-4, od 25. listopada 2022
4. Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 28. Kzd-136/2019-59, od 13. veljače 2023
5. Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 44 Kzd-59/2021-11, od 27. veljače 2023
6. Presuda Općinskog suda u Osijeku, Poslovni broj: Kzd-111/2019-34, od 24. travnja 2023
7. Presuda Općinskog suda u Požegi, Poslovni broj: 14. Kzd-21/2020-7, od 14. lipnja 2021
8. Presuda Općinskog suda u Virovitici, Poslovni broj: 6 Kzd-31/2017-81, od 14. svibnja 2021
9. Presuda Visokog kaznenog suda, Poslovni broj: I Kžzd-6/2021-4, od 27. svibnja 2021
10. Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Poslovni broj: I Kž 274/13-7, od 24. ožujka 2015
11. Presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Poslovni broj: Kžzd 25/2019-11, od 17. listopada 2019
12. Presuda Županijskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 9 Kzd-3/2019-29, od 17. srpnja 2019
13. Presuda Županijskog suda u Osijeku, Poslovni broj: 7 Kzd-3/2020-26, od 29. siječnja 2021
14. Presuda Županijskog suda u Sisku, Poslovni broj: Kzd-4/2021, od 14. ožujka 2022
15. Presuda Županijskog suda u Splitu, Poslovni broj: Kzd-1/2019-27, od 15. rujna 2020
16. Presuda Županijskog suda u Splitu, Poslovni broj: K-56/2013-91, od 12. rujna 2019
17. Presuda Županijskog suda u Zagrebu, Poslovni broj: 9 Kmp-2/2021, od 24. siječnja 2022